

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.—
Pe 3 luni . . . 7.—
Pe o lună . . . 2.40

Pentru România și
străinătate:

Pe un an . . . 40.— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRATIA.
Strada Zrinyi N-rul 1/a.

INSERTIUNILE
se primesc la admini-
strație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fl.
Manuscrisele nu se în-
napoiază.

In jurul centralizării administrației.

Arad, 10 Iunie.

În fața multelor reforme, plănuite de guvernul Tisza, ziarele guvernamentale și cele din opoziție își supralicitează patriotismul. Cele dintâi văd în reformele aceste arma cea mai potrivită, în care punând „idea de stat” drept glonte, să poată ținti din Budapesta până în cele mai depărtate periferii ale țării, să poată îmbrăca țara întreagă într-o rețea deasă, prin împletitura căreia să sbârnea glonte cel minuat în toate direcțiunile. Ziarele din opoziție văd, mai ales în centralizarea (statificarea) administrației, arma ucigătoare care ar ținti drept în inima „națiunii”.

Dacă dintre toate motivele și împotriva statificării e ales și călărit mai cu seamă acesta al consolidării sau primejdurii ideii de stat prin popoarele nemaghiare, e că aproape numai pe socoteala acestuia se poate purta o polemică inverșunată în ziaristica ungurească, și numai agitarea steagului pe care e scris cuvântul acesta cabalistic poate face o mare impresie asupra opiniei publice ungurești. Voesc ori nu, și politicianii ungari și ziaristii lor, vor trebui să vadă în timpul cel mai apropiat că terenul realității le-a scăpat de mult de sub picioare. De câte ori ne aflăm în pragul unui nou proiect de lege, a unei noi reforme, ei dau proba cea mai învederată că nici nevoile țării nu le cunosc, nici nu se gândesc la o sanare radicală de care e lipsă așa de arzătoare în țara asta. Nu se gândesc ei și nu lasă nici pe alții să se gândească; opinia publică e dusă de ei mereu în rătăcire prin lo-

zinci mari și sterpe, probleme cari tae adânc în chiar vieța poporului unguresc, sunt rezolvite spre ruina mării majorități, — cum a fost noua lege electorală. Opinia publică ungurească însă, la comanda politicianilor și ziaristilor, jubilează pentru că s'a mai pus o stavilă în dezvoltarea neamurilor nemaghiare. I s'a servit de zeci de ani aceleași fraze, au fost zeci de ani amețiți de strălucirile culorilor roșu-alb-verde, încât azi poți număra pe degete pe Ungurii cari nu s'au perdut dreapta vedere în strălucirile oglinzilor patriotice, și cari văd că de mult țara aceasta merge spre ruină.

Sub aceasta haină pompoasă a imperialismului maghiar se ascunde doar de fapt un schelet care-și sună oasele uscate, care bate din dinții galbeni ai morții. Sărăcia și-a făcut mult locaș tihnit în țara noastră, scumpetea îngrozitoare a traiului crește pe fiecare zi, ura, nemulțămirea întunecă cei mai mulți ochi și brăzdează cele mai multe frunți chiar în sânul fericitei națiuni „alcătuitoare”, puhoiul emigrării crește din an în an, în vreme ce sarcinile publice sporesc mereu, iar datoria statului e mai mare decât poate a ori cărei țări de pe rotogolul pământesc.

Sub hlamida strălucitoare a imperialismului maghiar țara sângerează din mii de răni. De pildă nu știu să mai fie o țară în care să piară cu zecile atâția oameni, ca la noi, serviciul sanitar e aproape la începuturile sale, unde i-a lăsat absolutismul nemțesc, poți trece prin cinci-zece sate fără să dai de un medic și prin douăzeci fără să întâlnești o farmacie. Spitalele publice sunt așa de rare, — mai ales în ținuturile locuite de naționalități, încât putem spune că nici nu există.

Puhoiul galițian își deschide mereu noi alvii, pătrunzând în toate regiunile țării, otrăvind pe sate cu băuturile, înșelând la orașe cu căderi frauduloase, punând stăpânire tot mai întinsă pe moșiile vechilor nemeși, după ce peste 80% din finanțele țării, și aproape întreaga industrie și comerțul sunt în mâinile lor.

În Ungaria merg spre ruină toți aceia cari n'au avut priceperea și cutezanța să se salteze pe aripile ideii de stat, n'au știut să împrumute o strălucire hlamidei imperialismului maghiar. Jidani au priceput aceasta: de zeci de ani ei fac pompa cea mai scumpă a acestei haine. Strălucesc pe ea, cu atitudinea lor, ca tot atâtea diamante și rubine. Ei s'au îmbogățit și se îmbogățesc prin mijlocul acesta așa de ieftin și așa de potrivit firei lor de paraziți.

Ce este și administrația ungurească, — de renume mondial acum, — dacă nu o eflorescență bizară a imperialismului unguresc, dacă nu tot atâtea câmpuri de roș-alb-verde, țesute în hlamida acestui imperialism? Din credințele, din atitudinile celor ce constituie administrația ungurească, dela prefect până la jandarm, s'au închiegat înșes aripile cari se agită necurmat pentru mântuirea „ideii”. Dela centru au fost vecinic bine văzuți acești mântuitori, și ei, au înțeles foarte repede pe cei din centru. Au știut ce trebuie să se arate că sunt — „sus la Pesta”, — știind că astfel vor avea mână liberă jos — în popor. Ei s'au agitat cu fraze și măsuri patriotice, și... s'au îmbogățit. A fost de ajuns să aibă un remarcabil tricolor pe piept, ca să fie pașă în satul lui, în orașul, în plasa ori în județul său.

De zeci de ani se duce în Ungaria o viață la suprafață, de zeci de ani Ungaria înseamnă

Momente din viața Regelui Carol.

— Culese și traduse după Memoriile Regelui. —

De Ioan Scurtu.

O audiență a lui *Vincentiu Babeș* la prințul Carol. — *Stăruinți pentru apropierea româno-maghiară.* — *Simpatia firești ale României pentru frații Ardeleni și Ungureni.* — *Armata română.* — *Prigonirea guvernelor ungurești.* — *Bismarck și Maghiarii.* — *Impăratul Austriei și prințul Carol.* — *Noua postă românească.* — *Moartea fostului Domn Barbu Știrbei.* — *Lucrări pentru căile ferate.* — *Vizita prințului Leopold de Hohenzollern, fratele prințului Carol.*

În ziua de 30 August (11 Sept.) 1868, prințul primește în audiență pe profesorul și publicistul Babeș dela Pesta, Român din Ungaria. Acesta se plânge amarnic de cumplita apăsare pe care o îndură Românii ardeleni din partea Ungurilor.

Cu data de 24 Noemvrie acelaș an, prințul primește o scrisoare confidențială a marchizului de Pepoli, ministrul plenipotențiar al Italiei la Viena, care-l sfătuiește a se apropia de Austro-Ungaria, pentru că o apropiere de Austro-Ungaria ar fi cea mai bună politică pentru România, iar contele Andrassy, primul ministru austro-ungar, ar fi un bărbat însemnat și ar fi

animat de cele mai bune sentimente față de România.

„Politica prințului Carol ar suferi de-o greșală fundamentală: îl pune în contrast cu guvernul ungar! Dacă prințul și-ar face prieten pe Andrassy, s'ar produce o schimbare radicală în favoarea României... Ungaria are un singur interes: acela de-a ridica stavile în contra invaziei slave ce amenință Orientul. România nu-i țară slavă, ar avea prin urmare totul de câștigat și nimic de pierdut, dacă ar împiedeca mersul înainte al rasei slave; în caz contrar, România va ajunge soartea Poloniei. România reprezintă una din naționalitățile distincte, pe cari providența le-a pus în calea ambițiilor slave asupra Orientului. În aceeași situație se găsește Ungaria; amândouă țările ar avea aceeași misiune providențială, aceleași interese. Forța uneia este forța celeilalte. Primiți mâna pe care guvernul ungar vi-o întinde sincer și loial!”

În acest scop, marchizul de Pepoli oferă prințului ajutorul său, afirmând că și politica Prusiei ar privi cu plăcere un asemenea pas.

În aceeaș lună, prințul notează următoarele: „Românul”, ziarul guvernului, a publicat dăruind o dare de seamă asupra societății „Transilvania”, înființată abia de un an și având peste 1200 de membrii. Papiu Ilarian, președintele, spune că „scopul societății este nu numai pro-

pășirea culturală a Românilor din Transilvania sau Dacia Centrală, ci și îndrumarea culturii lor în sens „național și latin”, înlocuind direcția „gotică și schitică”, care-i înăbușe acuma”. — Firește că aceste tendințe fac mult sânge rău sferelor guvernamentale dela Pesta.

La 3(15) Decemvrie, prințul Carol răspunde marchizului de Pepoli că nimenea n'ar putea dori mai mult ca dânsul apropierea între Ungaria și România, pentru că este convins de foloasele mari ce-ar răsări de-aci pentru amândouă țările. Dar prințul ar fi sigur de aprobarea țării sale pentru acordul cu Ungaria, numai dacă Ungurii și-ar schimba de mai înainte politica lor față de Românii ardeleni.

„Nu stă în puterea mea a înlătura simpatii naturale ce există între populațiunile de acelaș grai dincoace și dincolo de munți. Prin urmare am dreptul să aștept ca guvernul ungar să facă tot ce se cuvine pe bună dreptate, spre a pune capăt protestărilor ce se aud din partea celor trei milioane de Români din Ardeal și Banat. Să nu considerați această dorință a mea ca un amestec politic pe care mi-l-aș permite. Înzist asupra acestui punct, numai pentru că ei se cuprind primordiala condiție prealabilă pentru întărirea bunei înțelegeri a guvernului meu cu guvernul țării vecine. Ca Domn constituțional, ales prin voința națională, eu sunt dator a ține seamă de opinia publică îndreptățită; o

vr'o douăzeci de grofi și baroni, plus toată administrația, de zeci de ani s'a ținut numai la nebuna haină a imperialismului unguresc, iar sub acest vestmânt, care până azi n'a reușit să existe, ci a rămas tot o înșelăciune optică, popoarele acestei țări adevărata țară și mântuire a patriei, adevărata țară, adevărata Ungarie, au rămas în umbră și mizerle și în trupul lor rănile sapă adânc.

Cine n'ar dori o revenire la realitate?

Cine n'ar dori o reformă adevărată a administrației din Ungaria? Căci așezarea administrației pe baze reale, sigure, sănătoase, ar însemna chiar frângerea acelor aripi nebune cari s'au agitat înzadar să ducă la izbândă utopia unor familii de grofi și baroni, ar însemna reîntoarcerea la nevoile țării și a popoarelor ei, ar însemna începutul sănării rănilor adânci pe cari administrația de azi le-a săpat în inima locuitorilor.

Pe lângă deslegarea favorabilă a chestiunii de naționalitate, o radicală reformă a administrației e o problemă de viață pentru statul ungar, — căci în mijlocul Europei; cu lozinci aduse din Asia, nu se mai poate trăi.

Fără nici o îndoială însă, nu ne va fi dat să vedem această minune. Obicinuița, și toate semnele recente ne arată că, guvernării Ungariei nu se pot coborî încă la realitate. Interesele de viață ale locuitorilor și adevărata țară viitoare a țării, vor fi disconsiderate și în reforma ce se pregătește, tot de dragul utopiei imperialiste.

Intr'adevăr în fața unei reforme care ar trebui să pue în picioare Ungaria, am aștepta ca urzitorii ei și cei cari o discută, să vadă până în inima lucrurilor, să simtă adevăratele nevoi ale locuitorilor și ale țării, și să se întrecă conducătorii puterii și ai opoziției, în aflarea mijloacelor celor mai eficiente. Vedem însă cu dispreț și cu îngrijorare pentru interesele acestei țări și a popoarelor ei, că chestiunea nu e adâncită de loc, că se mărginește, toată agitația ce se face pro ori contra, numai la salvarea nenorocitei „idei.”

Guvernamentalii, în frunte cu „Bud. Hir-lap”, zic că centralizarea tuturor am-ploiaților din administrație, e chestiune de viață pentru maghiarism. Numirea am-ploiaților de că-

tre guvern, implică și transferarea lor. Și aici e mântuirea patriei; ceice nu vor apăra interesele maghiarismului între naționalități vor fi purtați dintr'un colț de țară într'altul, și înlocuiți cu patrioți adevărați. Înaintarea în oficiu tot acestor din urmă le este rezervată.

Nici vorbă să se gândească domniile aceștia că astfel promovează ei înșiși demoralizarea și mai cumplită a funcționarilor, constrângându-i să esceleze în astfel de fapte cari vor aduce ruina popoarelor pe de-o parte, pe de alta că vor crește pe banii țării oameni fără caracter, dând și mai larg teren de manifestare jidovimei, care se știe mai bine acomoda.

Nici nu mai amintim faptul că cei ce judecă așa nu se gândesc nici o clipă că astfel de funcționari sunt spre peirea lor înșiși.

Cei din opoziție neputând să răstoarne argumentul celor dintâi cu transferarea, supralicitează patriotismul spunând („Pesti Hir-lap”) că până azi ceata funcționarilor administrativi a fost o cetățue ungurească. Familiile cele mai de frunte din fiecare județ umpleau oficiile cele mai înalte. Duhul maghiar era în hotărârile lor. Acum, prin numire ce va fi? Vor intra în slujbe tot felul de elemente, vițele nemeștii vor rămânea pe la uși, cine știe câți valahi și slovaci vor ajunge să mănecă pâinea din care avea dreptul să se sature numai nemeșul și porodițele lui toate. — Deci s'ar lua pâinea din gura cetățuiei ungurești și s'ar da puilor de valahi și de slovaci.

Alte motive am căuta înzadar în lupta ce se dă între guvern și opoziție pe tema „stabilizării” administrației, afară poate de stabilitatea oficiului, de numirea pe viață a slujbașilor.

În jurul „ideii” se învârtă deci toată lupta steapă a celor două tabere.

Știm ce va eși din noua reformă administrativă. Cu dispreț ne oprim aci, și mai departe nici nu ne interesează hărțuiala ce s'a pornit. Știm însă atât: o țară care în legislația ei de decenii nu face decât să ia măsuri paliative de apărare față de vedeniile proprii ei închipuirii, și nu de întărire a elementelor ce-o constituie, — care de zeci de ani

crește și hrănește spioni și nu luptători, merge cu siguranță spre prăpastie. Pe noi nu ne mai emoționează nimic din ce se întâmplă în Pesta. Gândul, simțirea și țaria noastră e în dreptatea vremurilor ce vor să vină.

„Dr.” Emil Isac dela Cluj — reprezentantul partidului național român din Ungaria și Transilvania. Nu dăm atențiune faptului în sine, că presa ungurească se ocupă iarăși cu faimoasele „tratative” cari „decurg în toată țara” între Români și Tisza. Nu ne mai sinchisesc nici imprecățiile hibride ale camilafcei ruginite dela Orade, ci ne oprim asupra unei noi comicări pe care ni-o comunică ziarele compatrioților noștri. E vorba de „declarațiile” ori mai bine zis „interview”-urile, pe cari le-a acordat „unul dintre căpeteniile politice” ale Românilor din țările de sub coroana sf. Ștefan, — d. „Dr.” Emil Isac.

Care va să zică am ajuns și până aci. Asmodeului dela Cluj, marelui poet al trupurilor goale de contese nu i-a fost de-ajuns terenul vast al ogorului poeziei românești, ci s'a mai avântat și în politică. Și-a pus de gând să „regenezeze” și politica românească, cum a „regenerat” poezia.

De-altecum nici noi nu suntem în contra „intrării” dlui Isac în conducerea partidului național și anume dintr'un singur motiv. Răspânditul său nume, care a secerat atâtea și atâtea glorii în apus, ar împrumuta o musalitate mai „apuseană” oare-cum și mai europeană seriei de nume ale actualilor conducători politici ai Românilor. Închipuiți-vă numai ce frumos ar suna propoziția care s'ar începe cu următoarele: Aflăm din sursă competentă, că conducătorii partidului național român din Ungaria dd. George Pop de Băsești, Doctor Emil Isac, Dr. Teodor Mihali, etc. etc.

Așa-i că ar suna mai frumos?

Ar fi mai practic și pentru subtilul poet dela Cluj al trupurilor goale de contese. E vorba că România să înființeze trei consulate în Ungaria. Ca și cap al Românilor de aici ar putea căpăta vre-un post de consul undeva. Noi cari cunoaștem teribilul talent multilateral al anahoretului dela Cluj, suntem siguri, că atâtea i-ar mai trebui numai să pună piciorul pe o mică treaptă în diplomație... C'apoi de aci încolo las' pe el, că nu ți se mai oprește până ajunge în atmosfera respirată de contesele cu trupul leneș și cu „boudoir” parfumat.

Demisia ministrului Beöthy. Indată după numirea contelui Tisza de prim-ministru ungar, s'a lansat știrea de către presa opoziționistă că ministrul de comerț Lad. Beöthy și-a cerut demisia dela noul prim-ministru. Conte Tisza a încercat să-l abată dela intenția aceasta și pe vremea aceea ziarele guvernamentale căutau să desmințescă știrea presei opoziționiste. Se pare însă că motivele cari determină pe ministrul Beöthy să

sinceră și fătășă politică de împăcare a guvernului ungar față de supușii săi nemaghiari ar fi pentru mine cel mai bun sprijin pe calea ce sunt gata să urmez”.

Intr'un ordin de zi, către armată, dat la 1(13) Ianuarie, prințul arată că pacea atât de necesară propășirii statului este întâia sa dorință, dar o armată bravă, bine organizată este cea mai bună garanție pentru îndeplinirea acestei dorinți, precum și cel mai înalt titlu de glorie, al oricărui neam. Deaceia fiecare să caute în cercul său, a fi un membru vrednic al acestei supreme instituțiuni naționale — armata!

Strat, trimisul țării la Paris, oprindu-se în drum și la Viena, raportează de aci, cu date de 14(26) Ianuarie, că Austria s'ar gândi serios a propune independența României, dacă ea nu s'ar mai amesteca în afacerile ungurești, prin propaganda în Transilvania, și s'ar desface pe deplin de orice influență rusească. — Marchizul de Pepoli, bun prieten al contelui Andrassy i-a declarat lui Strat verde, că singura primejdie care ar amenința România, ar veni din partea Rusiei, pentrucă Austria ar avea tot interesul să întărească România și să facă din ea o stăvilă în contra panslavismului. În schimb România n'ar trebui să se gândească a-ș mări teritoriul pe socoteala vecinilor ei. — Strat a dat asigurarea solemnă, că prințul nu s'a gân-

dit niciodată la cuceriri, dar în România s'a pornit un curent de simpatie pentru frații ardeleni, cari ar fi nevoiți a suferi un tratament aspru din partea Ungurilor. — Acuma contele Andrassy cere un memoriu amănunțit despre această afacere, deoarece el însuși n'a putut aila până acuma ce fel de prizoniri ar suferi Români din partea Ungurilor. Cunoșcând acest memoriu, Andrassy va face tot ce-i va sta în putere, ca să înlăture dificultățile.

Un alt reprezentant al României, Steege, telegrafiază din Viena, cu data de 28 Ianuarie (10 Februarie), că Andrassy l'a primit cu deosebită amabilitate și i-a promis tot concursul pentru aspirațiile țării dunărene, cu o condiție: România să se abțină dela ori ce fel de amestec în afacerile ardeleni.

Despre stăruințele marchizului de Pepoli, prințul Carol scrisese în Decembrie 1867 contelui Bismarck, arătând că marchizul ar fi făcut ezuzie și la mulțumirea pe care ar avea-o Prusia, dacă s'ar stabili o înțelegere cordială între România și Ungaria. Prințul asigurase pe Bismarck, că ar isbuti în acest sens, dacă Ungurii ar vroi să restituie Românilor din Ungaria drepturile pe cari le aveau aceștia sub Austriaci.

Contele Bismarck răspunde prințului Carol, că România ar putea să devină o Belgie a grărilor Dunărei și de n'ar avea tendințe de expansiune și de cuceriri în afară, raporturile ei prie-

teneste cu Ungaria s'ar desvolta dela sine... În contra oricărei bănuiele de solidaritate cu pretențiile aspirațiunii românești asupra Ardealului, ar fi nevoit să protesteze din răspuneri oricare ministru prusian. Bismarck nu se îndoiește, că prințul Carol ar putea găsi la Unguri o prietenie tot atât de bună și cinstită ca și la Turci, pentrucă politica ungurească e mai bine venită ca de orișice, de un regim al principatelor române independente și prieten față de Turcia; Ungurii nu pot dori anexarea României la statul lor, deoarece nu pot spori fără de primejdie numărul Românilor de sub domnia lor; tot atât de puțin ar dori să vadă pe vecinii lor Români ajunși sub stăpânirea vreunei mari puteri străine.....

Printr'o scrisoare, datată 12 (24) Februarie, prințul mulțumește împăratului Franz Joseph pentru primirea binevoitoare de care a fost împărțit Steege la Viena, și încredințează pe împărat, că este hotărât a se îngriji de propășirea țării sale în armonie cu interesele generale ale Europei și că a făcut tot ce i-a stat în putință, ca să ajungă la o înțelegere cordială cu împărăția vecină și îndeosebi cu Ungaria. El, prințul, a regretat întotdeauna atacurile prin grai și scris pe cari și le-au permis unii în România contra Austriei; dar pentru acestea este tot atât de puțin responsabil, pe cât ar putea fi făcut răspunzător guvernul vienez de izulitele pe cari zi de zi le publică presa austriacă

nu facă parte din cabinetul lui Tisza sunt, cu toată prietenia personală dintre el și Tisza, cu mult mai ponderabile, căci acum aduce știrea demisionării lui, așa zicând ca un fapt împlinit, chiar presa guvernamentală. Ministrul Beöthy — după informația ziarelor guvernamentale — se va depărta dela postul său încă în cursul unei curente și în locul lui va fi numit baronul Ioan Harkányi, fostul deputat al Făgetului.

† Ilarie Chendi.

Arad, 10 Iulie.

În împrejurări tragice, după o lungă suferință, s'a sfârșit Marți dimineață la București, în spitalul Pantelimon, unul din cei mai de seamă muncitori ai literaturii și publicisticii românești, criticul și ziaristul Ilarie Chendi.

Lumea românească dela noi va ceti de sigur cu multă întristare vestea aceasta, cu toate că puțini vor cunoaște însemnătatea întregă a celui dispărut... El pleacă aproape în același timp cu poetul Iosif și simțim că în urma lor galeria noastră literară pierde esențial din săraca ei strălucire...

Știam de mult că Chendi suferea de o boală incurabilă și ne obișnuisem cu gândul de-a fi pierdut pentru totdeauna, și chiar în plenitudinea calităților ei una din valorile capitale ale avântului nostru cultural încă atât de plâpând și atât de avizat la îndrumările unor spirite de intensitate a celui alui Chendi...

Speranțele noastre câștigau mult în siguranță, știind că între alți plivitori ai bogatului nostru răsad literar e și Ilarie Chendi, cu ingeniumul lui viguros, treaz și călăuzit numai de cultul frumosului superior... Știam că straturile literaturii noastre au un paznic vigilent, care știe cum să sperie ciorile gureșe și să ație calea gângănilor cari ar cerca să le scurme în pornirile lor nedisciplinate... Grădina frumosului românesc a și fost păzită bine, — văzduhul ei a rămas virgin de aripile multor lilieci...

În fața aparițiilor campestre știa să aibă uneori atitudini de panteră neîndurată, în același timp când criticul era de-o căldură și admirație efusivă în fața celor ce aduceau florea nobile a literaturii noastre o îngrijire instruită

de precepte adevărate, vecinice și în armonie cu fisionomia ei particulară.

De aceea Chendi a răspândit în juru-i o atmosferă, pentru mulți, de-o austeritate implacabilă. De aceea el a avut și mulți dușmani, cari, însă, aveau toată răcoarea de săgețile lui meritate.

Chiar dela început scrisul lui Chendi a atras asupra-și atenția tuturor cercurilor literare și era urmărit cu multă pricepere în deosebi de generațiile mai nouă. Fie în literatură, fie în publicistică, lozincile lui aveau parabola cea mai îndrăznească, — totdeauna concepute, însă, în cea mai sinceră dragoste de progres și adevăr. Și el a fost, poate mai mult decât ori care din pleiada din care a făcut parte, elementul progresului viu, palpitant, sfidător...

Multe figuri literare de azi s'au lămurit prin scrisul lui Chendi și și-au primit siguranța de umblet numai grație sfaturilor lui. Și totuși avem impresia, că Chendi ne-a dat numai fragmente din multiplele energii ce a avut. Probabil a avut singur credința asta, — cărțile lui primind toate titluri semnificative ca „Preludii”, „Foiletoane”, „Fragmente”, „Impresii” etc. Admiratorii lui, cari desluseau în diagramele lui critice mai mult talent decât în volumele de „critică” ale multor altora, aveau legitima speranță că va da literaturii o operă critică de proporții superioare, care să realizeze un pas însemnat în acest gen, azi încă tot poticnit în operele lui Gherea și Maiorescu...

Dar și în puținul ce ne lasă Chendi, tradăză calități ce ilustrează un nivel la înălțimea paginilor critice din literaturile mari, mature. El a cunoscut toate curentele apusene, a studiat adânc legile evoluției literare și a scris cu sagacitatea admirabilă ce ție-o dă talentul inspirat de-o temeinică cultură. N'a avut o notă pregnantă, stăpânitoare n'a adoptat în întregime preceptele nici unei școli critice, a fost mai mult un ingeniou eclectic și bănuim, că dacă soarta i-ar fi favorizat o activitate mai îndelungată, ar fi dat literaturii românești orientări de valoare universală. Așa, ne-a rămas numai un mănunchiu de raze pe urma muncii lui, un crâmpel de orizonturi nouă ce nu vor înceta să cheme pașii multor sovăitori...

Dacă activitatea pur literară a lui Chendi

e cunoscută în cercuri mai largi, activitatea lui publicistică e apreciată numai de cercurile mai intime ale vieții noastre intelectuale.

Chendi a fost cel mai mare și cel mai valoros „anonim” al presei românești din Ungaria.

Deși expatriat în pragul bărbăției, el n'a încetat să urmărească cu o nobilă încordare luptele noastre. De acolo dela București el avea de multe ori intuiția mai deplină și mai sigură a momentelor politice dela noi și redacțiile al căror colaborator era, au fost adese surprinse de iuteala cu care știa să preîntâmpine uneori evenimente abia bănuite chiar de cei de aici. Se poate spune, fără nici o exagerare, că Chendi a imprimat ziaristicii noastre o intelectualitate superioară, un scris purificat și o economie de cugetare încă neajunșă până la venirea lui. Sute și sute din paginile cele mai pulsante și mai convingătoare cu cari s'au mândrit ziarele noastre au fost scrise de gazetarul eminent, care a fost Ilarie Chendi. A risipit fermente de avânturi nouă, a luptat cu fanatism, vecinic doritor de-o accelerare neconținută a luptelor noastre politice. Era fatal ca uneori intențiile lui — totdeauna dictate de-o iubire nemărginită a neamului său — să fie falș înțelese și nu mai puțin fatal ca unii din ceice l-au urmat să nu poată stăpâni niște mijloace atât de exigente cum erau cele ale propagandei lui ziaristice... Istoria va recunoaște odată că Chendi a fost unul din cei mai conștienți publiciști ai timpului nostru...

Moartea lui o plângem cu lacrimi sincere.

Ion Montani.

Cum a murit Chendi?

O telegramă din București ne spune cu un laconism sguduitor următoarele:

„Marți dimineața, la orele 7 ium, a încetat din viață la spitalul Pantelimon Ilarie Chendi, care fusese internat acolo și care a încercat să se sinucidă luni aruncându-se pe o fereastră dela etajul al doilea”.

Biografia.

S'a născut în Dârlos (cott. Târnavă mică) la 1872, din neam de preot ortodox. A făcut liceul german din Sighișoara, seminarul teologic din Sibiu și facultatea de litere din Budapesta. În toamna anului 1898 trece la București unde se stabilește ca ajutor de bibliotecar al Academiei române, și în această funcție a rămas până a încetat din viață.

și mai ales cea ungurească la adresa sa și a României.

Împăratul Austriei răspunde prințului, cu data de 27 Februarie (11 Martie), asigurându-l de „solicitudinea sa vie și sinceră pentru interesele Moldovlachiei”.

În ziua de 20 Martie (1 Aprilie) se deschide palatul poștei celei noi în București. Poșta românească a fost organizată de specialiști aduși din Elveția și țara nu mai depinde, ca până acum, de poștele consulatelor austriecești și rusești. Prințul Carol pune în persoană cele două scrisori pentru străinătate și inspectează totul în chipul cel mai atent. Ziarele austriece și în parte chiar unele românești manifestă oarecare neîncredere față de această inovație, care ar trebui considerată numai ca un pas mai departe pentru emanciparea economică a țării.

La 1(13) Aprilie prințul primește dela Nizza știrea, că s'a stins acolo fostul Domn al Munteniei, Barbu Știrbei. Câteva săptămâni înainte de moartea sa bătrânul prinț scrisese prințului domnitor: „Dumnezeu va binecuvânta lucrările Altei Voastre și vă va hărăzi gloria de-a fi

intemeietorul României noi. Nimenea nu cunoaște ca mine greutatea ce se pun în calea unui omniitor român, care vrea binele; aceste greutăți nu vor descuraja pe Altea Voastră, deși întârzie săvârșirea celor bune. Ar fi fost imposibil să fie biruite dintr'o singură săritură toate aceste obstacole”.

În ziua de 5(17) Aprilie, prințul pleacă la Iași unde va serba sfințele Paști ortodoxe. În drum, la Buzău, se oprește pentru solemnitatea sfințirii podului de cale ferată, lung de 500 metri, peste apele largi și primejdioase ale râului Buzău, care intrerupea adeseori circulația între Muntenia și Moldova. Înălțurarea acestui obstacol se datorește inițiativei prințului, ceea ce se amintește cu recunoștință în discursurile festive.

Plecând mai departe spre Focșani, prințul constată că s'au terminat toate cele cinci poduri pe linie și pentru întâia oară continuarea călătoriei ru mai atâră de vreme și de apele râului. În Focșani Prințul vizitează iarăș școlile, spitale, tribunale și primește o deputație, care cere ca și Focșanii să fie legați, cel puțin printr'o linie secundară, de marea linie principală a căii ferate. — În trăsura prințul trece

Siretul și la o depărtare de 16 klm. vizitează Turcenii, unde se pregătește tabăra oșterei. Aici îl așteaptă ofițeri de stat major, cu cari prințul cercetează locul taberii patru ceasuri de-arândul. Mai vizitează podul de cale ferată și pleacă spre Tecuci.

8(20) Aprilie. Prințul împlinește treizeci de ani. Primește delegațiuni din oraș și împrejurimi apoi telegrame de felicitare de pretutindenea. În urmă își continuă drumul, vizitează drumul de cale ferată peste Trotus, poposește în Aiud, la marele proprietar Balș și ajunge seara în Bacău, unde-l întâmpină un arc de triumf, pe care sta scris: „Bine-ai venit, intemeietor al căilor ferate române”!

A doua zi, trecând peste Roman, ajunge seara la Iași, unde lucrările de cale ferată progresează deasemenea cu repeziune.

* Fratele prințului Carol, prințul ereditar Leopold de Hohenzollern a trecut granița Moldovei, la 12(24) Aprilie, a petrecut noaptea în Botoșani și a doua zi sosește în Iași. Revederea frățescă este foarte duioasă; prințul Carol găsește că fratele său nu s'a schimbat de loc, dar Leopold citește pe fața fratelui mai mic urmele a trei ani plini de griji.

In urmă-i rămâne o soție și doi copii nevrâstnici.

Opera lui Chendi.

Primele publicații le-a avut în revista „Familia” din Oradea-mare a lui Vulcan. A colaborat la ziarele „Tribuna”, „Tara Noastră” și „Telegraful Român” și revista „Lucașfărul”, în regat la „Sămănătorul” și „Convorbiri literare”.

Împreună cu Coșbuc și Gorun a înființat revista „Viața literară” încetată după doi ani.

Cu Sadoveanu, Anghel și Iosif a scos revista „Cumpăna” încetată și ea după un an și jumătate.

La noi împreună cu d. Goga a redactat revista, mai apoi ziarul „Tara noastră”, în 1907-9.

Primele sale volume de critice sunt: „Incepul ziaristicii noastre” (1900) și „Zece ani de mișcare literară în Ardeal” (tip. Iosif Lang, Oradea-mare, 1901).

Cele mai însemnate opere de critică literară sunt: „Preludii” (ed. „Sămănătorului”, 1903), „Foiletoane”, „Fragmente” și „Impresii”, (ed. Minervei, 1904, 1905 și 1908).

A tradus cu Sandu-Aldea piesele „Ziua învierii” de Ibsen și „Ioan Botezătorul” de Sudermann.

În colaborare cu regretata scriitoare Eugenia Carcalechi a scos în editura Minervei operele clasicele noastre Alexandri, Costache Negruzzi, Odobescu și două volume de opere postume ale lui Eminescu, în editura Socec a scos întâiul volum de „Scrisori” ale lui Vasile Alexandri. Cu E. Kirileanu a dat cea mai frumoasă ediție din Creangă.

În Biblioteca pentru toți are un număr cu „Portrete literare”. În bibliotecile populare „Minerva”, „Alcalay” și „Biblioteca populară a „Asociațiunii” a făcut să apară mai multe broșuri de popularizare (în această din urmă a publicat și fabulele poetilor Tichindeal și Donici, adăugând o prefață).

Majorul Fleșariu lămurind cercurile din străinătate.

Pericolul încercării slave a adus regatul român în tripla alianță. Zdrobirea imperiului turcesc și mărirea teritoriului Bulgariei a avut urmarea naturală, că România și-a formulat lămurit pretențiile ei juste referitoare la o rectificare a graniței dinspre Bulgaria. Pretențiile României față de Bulgaria au fost foarte slab sprijinite de diplomația monarhiei austro-ungare, care deși vedea marea importanță ce o are prietenia României pentru monarhia austro-ungară în cazul unui conflict armat între monarhie și Rusia, totuși a căutat a mulțumi mai mult Bulgaria pentruca să atragă pe aceasta de sub influința rusească. Greșeala aceasta a diplomației austro-ungare a avut ca urmare, că România văzându-se păcălită de monarhia austro-ungară s'a văzut constrinsă a-și apăra singură interesele sprijinindu-se singur numai pe puterile ei proprii și a începe o acțiune așa zicând separată.

Presa inspirată de biroul de externe al monarhiei austro-ungare a căutat prin fel și fel de tertipuri să acopere starea reală a lucrurilor și astfel a ascuns din fața vederii limpede a opiniei publice și urmările fatale pentru monarhie, ce încep să se arate deja pe orizont.

Pentru orientarea publicului german și ca un memento la adresa factorilor de cădere dela conducerea diplomației austro-ungare și-a ridicat glasul în presa germană, majorul român în retragere, din armata austro-ungară, d. Gheorghe Fleșariu, cunoscut publicului nostru cetitor din mai multe articole publicate în „Românul”. Majorul Fleșariu a văzut dinainte urmările fatale ce vor urma pentru monarhie în urma atitudinii nesincere față de România și într'un articol publicat în organul actualului prim-ministru austriac „Salzburger Volksblatt”, intitulat „Progresul înstrăinare a României de Austro-Ungaria”, a desvălit cu multă cunoștință de cauză starea faptică a lucrurilor și a arătat greșeala mare a biroului de externe din Viena, care prin atitudinea lui face dușman întreg elementul românesc și slăbește astfel forțele monarhiei față de pericolul slav.

Articolul dlui major Fleșariu a fost relevat și reprodus de „Gross-Österreich”, de „Piccolo” din Triest, „Narodni List”, „Danzers Armee Zeitung”, „Telegraful Român” și mai multe ziare din România. Expunerile dlui major Fleșariu au făcut senzație în toate cercurile politice serioase din Austria și organul opiniei cercurilor militare austro-ungare, „Danzers Armee Zeitung” le aprobă

și le adoptă într'un număr mai recent al său — deși cu durere — fără nici un încunjur.

Dăm la vale în rezumat acest articol, care a prorocit pentru primadată pierderea României pentru monarhie:

În urma frământărilor cauzate de războiul din Balcan, am ajuns în fața unor situații cu totul schimbate. Statele balcanice — și mai ales Bulgaria, — cari până aci erau neînsemnate au ajuns să se vorbească azi mult despre ele. Această schimbare de lucruri este o hotărâre învingere câștigată de Rusia asupra monarhiei austro-ungare. Rusia condusă de tradiționala rivalitate față de monarhia noastră, secundată apoi de Franța, care arde de dorul revanșei pentru înfrângerea dela 1870/71, sprijinită de Anglia, care nu vede cu ochi buni dezvoltarea pe toate terenurile a Germaniei, a știut să se impună. Că cuvântul Rusiei e ascultat în Balcani și din alte motive e o dovadă eclatantă telegrama țarului din care reiese că acesta e protectorul autoritar și oficial al panslavismului în Balcani. Deși se poate vedea decât-colo, că situația Rusiei și cu ea a triplei alianțe e în desfășurarea evenimentelor de azi una dintre cele mai escelente. Nu tot așa stă Austria cu aliații ei. În măsurarea puterilor dintre aceste două blocuri — cel al triplei alianțe și cel al triplei alianțe — rolul României era socotit ca un rol hotărâtor și Austriei i-a plăcut întotdeauna să creadă, că România e de partea ei, ceea-ce acest stat puternic dela grurile Dunării a și fost. Aceasta până la desfășurarea ultimelor evenimente din Balcani. Aici însă, convingându-se despre duplicitatea Austriei cu ocaziunea realizării pretențiilor ei, România a început a se răci tot mai mult față de monarhia noastră. Această răceală născută din împrejurarea, că Austria ca aliată a fost prinsă cu mâța 'n sac a mai fost potențată de trezirea și punerea pe tapet a vechilor gravamine ale Românilor de sub sceptrul habsburgic. Prigonirea fără milă a limbii și naționalității românești în Ungaria și Transilvania a trezit un rezenz în toate cercurile din România — oficiale și neoficiale — față de viclenia Austriei.

Dovadă deoebitele declarații în camerele corpurilor legiuitoare și în presă ale marilor bărbați ai României, ca: T. Maiorescu, C. Arion, N. Filipescu fostul ministru de război, Grădișteanu etc. etc. Bărbații de stat români sunt convinși că Austria n'a vrut sau n'a putut să facă nimic pentru credincioasa ei aliată România. N'a putut Austria face nimic nici din autonomia Macedoniei, unde sute de mii de Români sunt prigoniiți și nimiciiți.

Convinșă de situația imposibilă a Austriei în desfășurarea evenimentelor de azi România și-a schimbat politica externă, sau cel puțin și-o va schimba fără șovăire. Că ce va însemna pentru monarhia noastră pierderea unei puteri de talia României, care dispune de 800,000 de mii de soldați viteji, bine echipați și bineorganizată, aceasta o va vedea ea odată monarhia austro-ungară, dar teamă ni-e să nu o vadă prea târziu.

Cu mult mai puternic e dușmanul intern decât cel extern; au dovedit-o aceasta ținuta Sârbilor și Croaților din cele două țărișoare, în care a năvălit ca un puhoi pofta nesăbuită de maghiarizare; zguduie mai departe adânc credința de peste veacuri, pe care au avut-o Români în tronul habsburgic, legea de tristă memorie a lui Apponyi, tot astfel urgisita apucătură de maghiarizare întruhipată în inventarea episcopiei greco-catolice maghiare de Hajdudorogh, ai cărei credincioși se recrutează prinși fiind cu arcanul dintre credincioșii greco-catolici români ori ruteni.

Asuprirea acestor două popoare, cari fac jumătate din Ungaria încă e în stare să slăbească tensiunea de gravitate spre centru.

Și acum trăgând linia și sumând vom putea constata, că România prin răceala sa a creiat Austro-Ungariei o situație imposibilă, carei aceasta numai astfel îi va putea pune capăt, dacă va căuta să facă dreptate tuturor popoarelor din lăuntru și în special Românilor.

Un suveran perfid.

Arad, 10 Iulie.

Reproducem, cu toată rezerva, din „Noua Revista Română” a dlui Motru, pentru caracterul foarte interesant al datelor ce cuprinde următorul articol, scris cu multă îndemănare:

Pe lângă dorința popoarelor balcanice de a goni pe Turci din Europa, doi factori mai ales au contribuit la legarea proiectelor cari s'au realizat într'un mod atât de desăvârșit. Mai întâi ideea de revanșă, printr'un mare succes al Rusiei și al lunei slave, care se nutrește la St.-Petersburg și la Moscova, pentru a repara prestigiul marelui imperiu slav stîrbit prin războiul ruso-japonez, și apoi abilitatea regelui Ferdinand al Bulgariei, ațâțată și ea de megalomania și neînfrînta ambiție a poporului bulgar.

Ca diletant în politica internațională, urmăream pas cu pas, desigur prin gazete și prin diferite publicațiuni, pe regele Ferdinand. Vedeam în el, dacă pot să mă exprim așa, pe cel mai mare pehlivan al diplomației europene și cazul lui mi se părea interesant.

Regele Ferdinand, care în Franța profită de descendența lui după mamă din Louis-Philippe, și încântă pe ministeriabilii dela departamentul afacerilor străine din Paris, prin conversații, insinuări și publicații ca acelea ale lui Alexandru Hepp, și care în Germania, pentrucă e un Coburg, știe să inspire încredere făcând a crede că ar putea deveni un agent al pangermanismului, prin faptul că a servit în armata austriacă și că e mare proprietar în Ungaria, știe să se mai servească și de oligarhia unguerească, pentru a orienta politica și proiectele monarhiei habsburgice!

În afară de aceasta fiind suveranul unui stat slav, țarul Rusiei nu poate decât ajuta și încuraja dorințele de expansiune ale Bulgariei, care face caz de rolul ei de a fi un pioner al cauzei panslaviste în sudestul Europei!

Și nu e destul atâta. Suveranul Bulgariei mai are și băieți de toarsă, pe care îi plimbă sau anunță pe la toate curțile suveranilor influente, insinuând pentru imberbul mostenitor chiar coroana imperiului Bizantin!

Un caz mai tipic nici că se poate. Aci turist, cum se ația prin munții Tarei pândind o întrevedere dintre prințul de coroană al Austriei Franz Ferdinand și împăratul Wilhelm, sau așteptând rezultatul fatal, pe care relele știri despre sănătatea împăratului Francisc Iosif făceau să se întrevadă; aci botanist, cum cu prilejul excursiunii pe muntele Kopanick din Serbia, aruncând prin aceasta o amabilitate la veninul spiritului public sârbesc, sau cum în timpul ultimei vizite făcută la Constantinopol, acest suveran, deși tradează cel mai perfid caracter, rămâne totuși un mare suveran.

Ei deși ne-a adus prin combinațiile lui politice mari prejudicii, prin rezultatul operii sale confirmă, încă odată mai mult, eficacitatea școalei machiavelice și rămâne un exemplu desăvârșit pentru toți șefii de stat.

În afară de faptul că, în perspectiva moștenirii imperiului turcesc din Europa, regele Ferdinand al Bulgariei a reușit, ca prin acorduri speciale și separate cu fiecare stat, să coalezze țările balcanice pentru a face un războiu comun, abilitatea cea mai mare pe care a arătat-o, e de a fi pus de acord cu privire la politica sa, pe cele două mari rivale Austro-Ungaria și Rusia.

Nu puțini s'au întrebat, cum s'a făcut că Austro-Ungaria a renunțat la Sandjaciul Novi-Bazar și la ideea de a-și deschide un port la Marea Egee prin posesiunea Salonicului? Și că, deși principiul statului-quo în Balcani, care era axul dacă nu al politicii europene, cel puțin acela al triplei alianțe, cerea conservarea Turciei, totuși Austro-Ungaria aderează când ostilitățile au început, în linii generale bine întelese, la punctul de vedere rusec.

Această schimbare de front a politicii austriace își are chiar de pe acum explicarea sa, și ea nu s'a făcut fără oarecare turburare între factorii centrali ai politicii habsburgice.

La succesiunea contelui d'Aehrenthal, cel

mai indicat pentru a-i lua locul era ambasadorul Austro-Ungariei dela Constantinopol, Marquizul Palavicini. El cunoștea perfect politica și oamenii din Orient, și cum politica externă a Austro-Ungariei e o politică orientală, el era singurul care putea continua ideile și metoda clasică a Ballplatzului. Pe lângă aceasta el mai era și protejatul prințului de coroană, arhiducele Francisc Ferdinand.

Totuș, după oarecari esitări, se aduce în capul departamentului de afaceri străine din Viena, contele Berchtold, care în afară de manierele lui, croite după eticheta bătoasă a protocolului austro-maghiar, și de faptul de a fi foarte bogat, nu dăduse dovadă de capacități politice prea remarcabile.

Ca întotdeauna și aci s'au găsit explicații. Mai întâi că Austro-Ungaria numind cancelarul pe un fost ambasador al ei la St.-Petersburg, dorea o reluare a raporturilor amicale dintre ea și Rusia, și apoi, că d. de Berchtold a avut mare protecție.

Și în această din urmă explicație se găsește tot secretul politicii din urmă făcută de Austria, toată taina machiavelismului lui Ferdinand al Bulgariei, precum și adevărata cauză a dispariției arhiducei Francisc Ferdinand de pe arena diplomației Ballplatzului, și înfundarea lui, sub pretext de boală, în unul din castelurile de pe valea Meranului din Tirol.

Cât timp politica externă a Austro-Ungariei era direct influențată de Francisc Ferdinand, regele Bulgariei nu spera manevrări după placul lui, în afacerile imperiului habsburgic. Francisc Ferdinand are idei și proiecte prea personale și el era avizat de duplicitatea țarului bulgăresc, și nu se sfia chiar de a-i arăta antipatia ce-i nutrea. E destul de cunoscută răceala ce i-a arătat când cu ocaziunea înmormântării regelui Eduard al VII al Angliei.

Succesiunea contelui Eduard d'Aehrenthal a fost un frumos prilej pentru regele Ferdinand de a pregăti terenul intențiilor sale. Faptul că posedă moșii în Ungaria, unde petrece o parte din an, i-a ușurat sarcina de a strânge legături cu câțiva arhiduci austriaci, rezidenți în Ungaria, și de a câștiga cercurile diriguitoare ungurești.

La prânziurile pe care le da, la vânătorile pe care le organiza, între altele se discuta și politica naționalităților din Ungaria. În toate aceste ocazii, țarul Bulgariei nu lipsea de a insinua că el poate fi sprijinitorul maghiarismului, și că față de pericolul sârbesc și românesc, oamenii dela Budapesta pot să compeze pe poporul bulgăresc, și că unei Ungarii puternice îi trebuie o Bulgarie mare!

Aceste propuneri au plăcut camarilei maghiare, care în consecință a și început să lucreze pe lângă curtea din Viena, cerând în schimb unor concesii pe care parlamentul din Budapesta le-ar acorda împăratului în chestiunea armatei și a cotei de cheltuieli, un program unguresc, o politică externă conformă intereselor ungurești.

Numirea lui Berchtold a fost rezultatul acestui compromis, și ca urmare a noiei orientări am avut înlăturarea arhiducei Franz-Ferdinand din politica centrală a monarhiei Habsburgice și câștigarea neutralității României în timpul războiului purtat de Bulgari contra Turcilor.

Și, crudă ironie!! Pe când Românii trâmbătau în cele patru colțuri importanța ce li-o da vizita dela Sinaia a contelui Berthold, cât trebuie să-și fi ris în barbă, făcând ochi șireți, istețul suveran al Bulgariei!

Complotul era pus la cale; ministrul Hartwig reușise ca Rusia să patroneze o ligă balcanică, după ce prin intrigile sale înlăturase pe Ciarișof, fostul ambasador rus la Constantinopol, care era și el partizanul unei confederațiuni balcanice, dar împreună cu Turcia și sub directiva Turciei, și în care elementul slav ar fi jucat rolul de căpetenie, făcând astfel o politică conform ideilor rusești; partida ungurească puse mâna pe firele politice externe a Austro-Ungariei, reușind a da asentimentul unei întreprinderi contra Turcilor, susținând interesele bulgărești; miniștrii Serbiei și ai Bulgariei iscăleau tratate importante într-un vagon, în apropierea Taribrodului, și în timpul acesta noi, Românii, am dat dovadă de o inconștientă crasă.

Îmbătați de vizita unui cancelar așa de si-

mandicos ca dl Berchtold, aiuriți de cadouri perfide, ca bastonul de Mareșal oferit de Țarul Rusiei regelui nostru, zăpăciți de intrigile unei politici interne din cele mai scandaloase, desorientați de un regim social detestabil, având un corp diplomatic care constituie o instituție parasitară, noi Românii am trecut alături și am fost numai spectatori la evenimente cari dela cucerirea Constantinopolului de către Turci, nu-și au părere.

În vremea aceasta politica regelui Ferdinand își dă roadele. Deși amici declarați ai monarhiei habsburgice, totuși nu vedem nici un câștig după urma acestei amicitii. Și să nu se spună că Silistra e un succes, ea fiind numai o reparare a unei nedreptăți din trecut! Așa că, să fim atenți!

Atitudinea politicii maghiare față de Români din Transilvania devine tot mai agresivă, și camarila dela Budapesta nici nu vrea să știe că regatul Român e aproape, deoarece la spațele lui se găsește Domnul Ferdinand, mare țar bulgăresc, și aliatul intereselor ungurești.

Și o probă mai mult de complicitatea bulgaro-maghiară e rezistența Bulgariei în conflictul ei cu Serbia, încurajată prin discursul pe care contele de Tisza l-a ținut în parlamentul din Budapesta.

Momentele prin cari trecem sunt decisive, și datoria bărbaților de stat români e de a denunța noua orientare a politicii austriace, ca fiind contrarie intereselor românești.

Emil Staicu.

Acțiunea militară a României.

— România respinge orice „tratative” diplomatice. —

Arad, 10 Iulie n.

Sorții au fost aruncați. România a ordonat mobilizarea și brava oștire română va ști să-și facă datoria către țară și neam. Rolul României e azi îndoit, față de evenimentele balcanice. Ea are, în primul loc, datoria să-și apere viitorul, asigurându-și o graniță la sudul Dobrogei și are în același timp datoria să ducă buna rânduială și civilizație acolo unde a fost uitată, unde crucea, în numele căreia s'a purtat un războiu crunt de cucerire, a fost batjocorită și stropită cu sânge vărsat de prisos. Încă înainte de începerea războiului România și-a arătat punctul ei de vedere, și față de schimbarea fundamentală, pe care a încercat-o harta Europei, regatul român este în drept să ceară dela Bulgari o graniță sigură a Dobrogei.

Cucerirea teritorială a României ne apare deci ca ceva firesc, ca ceva indispensabil în împrejurările de azi.

De asemenea nu trebuie să uităm că în Balcani și în Pind trăiesc 400.000 de Români-Macedoneni, cari vor cădea sub jugul bulgăresc.

Felul în care Bulgaria se poartă azi cu aliații de ieri, este cea mai bună veste pentru soartea ce-i așteaptă pentru mai târziu pe Aromâni, căzuți în lotul acestor cuceritori hrăpăreți și cruzi. Asigurările date de Bulgaria, și drepturile garantate fraților noștri Macedoneni, nu pot fi luate în serios, azi, când întreaga Europă stă martoră a felului în care Bulgarii știu să-și respecte cuvântul și tratatele sfinte, încheiate cu soții lor de arme. Felul în care Bulgaria s'a purtat cu Sârbii, adevărații cuceritori ai Adrianopolului, e cea mai bună dovadă că țara aceasta diformată și sălbătăcită sub greutatea jugului secular pe care l-a purtat, nu este încă ajunsă la maturitate politică și că cuvântul ei nu e cheazășie de respectare a angajamentelor ei internaționale.

Bulgaria a sfâșiat cu o mână criminală tratatele ei cu aliații de ieri, și dela un asemenea popor nu ne putem aștepta să respecte angajamentele luate la Petersburg, privitoare la frații Aromâni. Singura scăpare a fraților noștri din Macedonia nu poate fi deci decât una: asigurarea autonomiei Macedoniei, fie cu garantarea acestei autonomii de către marile puteri, fie prin alipirea Macedoniei la noul stat albanez.

Iată dar lămurit îndoita problemă ce se impune guvernului român.

Increzători în țaria și iubirea de neam a armatei române, și în înțelepciunea condu-

cătorilor regatului român, avem credința neștrămutată că ceea ce Bulgaria n'a înțeles că trebuie să dea României dela izbucnirea războiului cu Turcia, se va înfăptui pe calea armelor.

3000 de Români transilvăneni — voluntari.

București. — Ziarul „Minerva” aduce știrea, că în București s'au înscris până alaltăieri seara ca voluntari în armata română peste 3000 Români transilvăneni.

„Cercul Românilor de peste munți” dezvoltă o deosebită activitate, ca în aceste momente hotărâtoare pentru viitorul românismului, numărul acestor voluntari să fie cât mai considerabil.

Entuziasmul Românilor bucovineni.

Cernăuți. — Mobilizarea a produs în sânul poporului bucovinean un entuziasm colosal. Românii bucovineni și studențimea universitară au făcut o grandioasă manifestare de simpatie la consulatul român. S'a început înscrierea voluntarilor în armata română. Între cei întâi înscriși se află numeroși studenți.

Armata română deplin pregătită.

București. — Un membru al guvernului român a făcut unui redactor român următoarea declarație importantă:

„Armata noastră e pregătită. Avem echipament pentru un număr de oameni cu mult mai mare decum se crede și material de război pentru un timp îndelungat. România dispune de un tezaur enorm, care îi permite să poarte un război cât de îndelungat și cu o armată cât de numeroasă. Starea economică excelentă din ultimii ani a contribuit în mare parte la mărirea tezaurului. În afară de aceasta țara noastră mai dispune de un stoc de rezervă. Să nu se uite, că datorită tot unui astfel de stoc de rezervă, Germania a câștigat războiul dela 1870. Toate acestea — termină înaltul demnitar — dovedesc, că România s'a gândit la război și în timpurile de pace.

Diferite știri, dispoziții și ordine.

București. — Serviciul cenzurei presei publice următorul comunicat:

În conformitate cu comunicatul ministerului de război, publicat în Monitorul Oficial nr. 61 bis., se aduce la cunoștința ziarelor și organelor de publicitate de tot felul, că din momentul apariției decretului de mobilizare, din ziua de 20 Iunie 1913, ori ce știre va apare în jurnale, reviste și publicațiuni de tot felul, referitoare la mișcări de trupe, la aprovizionare, munițiuni și în general la tot ce privește armata, vor fi considerate ca un act de spionaj și deci infractorii vor fi urmăriți și pedepsiți conform legii contra spionajului, care prevede pedeapsa pentru timp de pace închisoare corecțională dela 1—5 ani sau maximum de 5 ani,

după împrejurări și cu amenda dela 500—5000 lei, iar pentru timpul de războiu, cum este timpul de față, *pedeșe criminale*.

Ministerul de războiu aduce la cunoștința dispenzaților din întreaga armată că ei nu sunt mobilizați. Svonurile contrarii au pornit din elanul lor intru împlinirea datoriei către țară.

Se oprește, până la noui dispozițiuni importul din Bulgaria, a vitelor cornute mari, mici, a porcilor, a nutrețului și a produselor brute dela animale.

Din toată țara sosesc știri că au avut loc impozante manifestațiuni patriotice. Pe tot cuprinsul țării, domnește un entuziasm de nedescris.

Pe cale particulară sunt informat că pe granița Dobrogei pichetele bulgărești au fost părăsite. Soldații grăniceri au luat toate ușile și ferestrele dela pichete.

In cursul săptămânei acesteia vor fi convocate în sesiune extraordinară corpurile legiuitoare.

Mobilizarea se face în bune condițiuni. Rezerviștii au sosit aproape toți din prima zi de mobilizare, cetățenii au înlesnit rechiziționarea celor necesare, oferindu-le repede și în calitate mai mari decât li s'a cerut.

Ministrul de războiu a dispus, ca ori ce corespondență adresată militarilor mobilizați va trebui să fie deschisă. Corespondența închisă va fi distrusă imediat, înainte de a ajunge la locul de destinație.

Pe străzile ce duc la gară se pot vedea grupuri compacte de Olteni, cari merg voioși la regimentele lor ca să-și facă datoria către țară. Mulți din ei, cântă din fluere și cavale doine. Bătrînii, cu lacrimile în ochi, le urează să se întoarcă voioși. Scenele acestea, spunea un bătrîn, se repetă întocmai ca în 1877.

D. colonel Boerescu a trimis dlui Dr. A. Crăciunescu, medic la băile Herculane, o scrisoare în care scrie, între altele, următoarele:

„Evenimentele s'au precipitat așa, că pentru moment trebuie să stau pe aici (la București). Nu știu ce va fi. Poate să fiu și eu chemat. *Mare entuziasm; nici nu-mi închipulam că clasa de jos să aibă atâta simț național. Ne-am prefăcut cu totul.*

București. — Se știe că din cauza prea marelui aglomerării, călătoriile pe C. F. R. sunt foarte anevoioase. Numeroase persoane așteaptă zile întregi până să le vie rîndul ca să apuce un loc într'un vagon.

Luni, când trenul regal în care se afla M. Sa regina, venind dela Constanta spre București, se oprise în gara Fetesti, — între cei cari voiau să vie spre București se afla și d. M. G. Constantinescu, controlor financiar la Fetesti. Soția dsale desperată că nu puteau găsi loc în nici un vagon, s'a apropiat de M. Sa regina care tocmai privea pe fereastră, cu vorbele:

— *Majestate, sapte din ai noștri pleacă la războiu. Aș vrea să mă duc la București să-i văd pe cei cari pleacă, dar îmi este peste putință. Luați-ne și pe noi în trenul regal.*

Maj. Sa regina, privind-o cu bunătațe care vecinic îi înoată în ochi, a primit-o imediat alături de M. S. atât pe dna Constantinescu, cât și pe sotul dsale...

Cum pleacă Românul la războiu!

T.-Severin — Vineri regimentul I roșiori voioși au pornit a se îmbarca la gară pentru o destinație necunoscută. Sute și mii de oameni bătrîn și tineri, femei și copii, cu buchete și coroane de flori alergau la gară. Preoții în frunte cu protoereul lor, profesori, magistrați, avocați, ingineri, toți intelectualii erau de față la această despărțire.

Se aud trîmbițe, se zăresc călăreții cu distin-

sul lor colonel Străinescu în frunte. Peste tot flutură pălăriile, din toate piepturile răsună puternic și neîntrerupt urale. Corurile cântă: „Pe-al nostru steag”, orhestrele: „Deșteaptă-te Române”, floriile acoper pe cei ce merg la moarte pentru viața neamului românesc.

Atâta elan nu s'a mai pomenit, totul era spontan și mareț. Bătrînele plîngeau și-și sărutau fecicrii, soțiile pe bărbații lor, copiii erau strînși le piept de părinții lor, dar în această despărțire, cu toată jalea ce firese era a fi, ofițerii și soldații își aveau zîmbetul pe buze.

— *Să veniți sănătoși dle colonel!*

— *Nu sănătos, dragii mei, victorios!*

Comercianții au oferit soldaților și ofițerilor pachete de tutun și bomboane. Fiecare aducea ceva acestor bravi.

Primarul orașului, Dr. Gruescu, urează reg. I de roșiori, în numele cetățenilor Severineni, să meargă cu bine, și să se întoarcă cât mai mulți cu victorie și sănătate. Răspunde colonelul: „In jurul steagului sub care acum 28 de ani am lăcut jurământul de ostas, pornim la luptă din ordinul stăpînului și regelui nostru, nu știm cîți ne vom întoarce, dar vă jur, că doi de vom rămâne, veți găsi în ei biruitoarii vremurilor de mare glorie. Așa să ne ajute Dumnezeu!”

Urale nesfârșite acoper ultimele cuvinte ale distinsului comandant.

Îmbarcarea începe. Primul tren își face locul, și pornesc, noui urale, noui ovații, mii de buchete se asvîrlă peste cei ce pleacă.

Apelul unui dezertor.

Arad. — D. Constantin Manoliu, dezertor, ne trimite următorul apel pe care dsa îl adresează dezertorilor români:

Frați dezertori!

Momentele extrem de critice prin cari trece astăzi scumpa noastră patrie România ne impun datoria, ca fii ai ei, să nu stăm nepăsători ci să intrăm și noi în rîndurile fraților noștri de sânge cari pleacă intru înlăptuirea idealului național și apărarea cinstei și viitorului scumpei noastre națiuni.

Ori viață liberă, ori de o mie de ori moartea!

Acum a sosit și libertatea noastră, acum e timpul să reparăm condamnabila noastră greșală.

Să alergăm cu toții, până nu e târziu, la scumpa noastră patrie, și să cerem ca să fim și noi înarmați pentruca luând arma în mână să spălăm josnica rușine ce-am adus-o întregului neam românesc. Noi știm și cunoaștem ce e țara și neamul, știm cât e de scump fratele, dar mai știm și ce e străinul. De aceea noi mai mult decît alții trebuie să arătăm străinilor dar mai ales dușmanilor neamului nostru ce inseamnă a fi Român.

Numeroșii dezertori români vor fi o spadă puternică și zdrobitoare contra dușmanilor; dezertorii români vor putea aduce glorie neamului din sinul căruia au ieșit, iar numele nostru va rămâne eternizat în istoria viteazului nostru neam.

Înainte cu Dumnezeu!

Gloantele armei purtate de vînjoasele noastre brate vor zdrobi pe perizii dușmani ai neamului nostru.

Înainte, fraților, pe câmpiile Bulgariei, să arătăm lacomilor, perizilor și ingrăților Bulgari ce e Românul.

Dorna-Vatra, 8 Iulie v. 1913. — Constantin Manoliu.

Opiniile Bulgarilor.

Calafat. — Pe malul de dincolo al Dunării, la Vidin, Bulgarii fac o mulțime de pregătiri în vederea războiului româno-bulgar. Se spune între altele, că Bulgarii au întărit cu baterii noi forturile din jurul Vidinului și că au intențiunea să bombardeze Calafatul. Populația de aci însă nu se teme de loc de acest foc și e hotărâtă să răspundă cu aceeași muzică, pe care vor să o cânte Bulgarii.

Spioni bulgari în România.

București. — Poliția a arestat pe servitorul

căpitanului de poliție din județul Olt, despre care s'a constatat că este căpitan în armata bulgară. S'a mai constatat și faptul că cei peste 300 de dezertori bulgari sunt simpli spioni. Consiliul de miniștri a hotărât să proclame starea de asediu în județul Olt. Până acuma s'au operat un eroase arestări.

Intervenția împăratului Wilhelm în conflictul româno-bulgar.

Berlin. — *Cercurile politice au primit cu rezervă știrea dată de „Frankfurter Zeitung” despre intervenția împăratului Wilhelm în conflictul româno-bulgar.*

Se crede că Germania n'are motiv să se amestece. Asta ar fi rolul Austriei.

Cercurile românești consideră știrea ca un balon de încercare. Bulgarii ar dori să rezolve favorabil conflictul cu România și, dezorientați, încearcă toate mijloacele posibile. Nu e probabil ca împăratul Germaniei să ia asupra-și mijlocirea după ce n'a reușit țarului Rusiei.

România nu vrea să știe despre „tratative” diplomatice.

București. — *In cercuri bine informate se afirmă că în faza în care a intrat politica României, este deplasat să se mai vorbească de „tratative” diplomatice.*

România va avea, bine înțeles, să formuleze cererile sale, dar discuțiune asupra lor nu vor începe. Cererile acestea vor fi cum spune Francezul, a prendre ou a laisser. Așa fiind lucrurile, e de prisos să se dea vre-o crezare svonurilor că vre-o acțiune diplomatică ar putea opri în loc mersul acțiunii militare a României.

Vase austro-ungare fac transporturi de munițiuni în Bulgaria?

București. — *Din Galați i se semnalează „Adevărului”, din isvor serios, că pe vase austro-ungare se fac transporturi de munițiuni în Bulgaria. Ziarului i se precizează că un șlep austro-ungar remorcat de remorcherul „Hercules” a trecut încercat cu munițiuni, ascunse sub un strat de cărbuni.*

Numitul ziar declară că deși n'a putut avea până acum o confirmare a acestei știri, el, ziarul, va continua cercetările.

România este regulatorul echilibrului balcanic.

București. — D. Const. Mille, directorul „Adevărului” s'a adresat dlui Pasici, primul-ministru al Serbiei, solicitându-i să-i facă o expunere asupra situațiunei.

D. Pasici a trimis prin corespondentul particular, din Belgrad, al ziarului numit, următorul răspuns:

„Știrea despre mobilizarea României a fost primită la noi cu mare însuflețire și satisfacție. Aceasta nu numai fiindcă mobilizarea României e o dovadă că România ține să-și spună cuvântul în chestiunile balcanice, nu numai fiindcă în evenimentele grave de acum interesele României și ale Serbiei concordă în totul, ci, fiindcă s'a ajuns la aceasta cu deosebire din cauza necesității imperioase și iolosului hotărîtor de-a înfăptui de odată interesele noastre comune.

Comunitatea intereselor balcanice ar fi de sigur idealul unei bune politici a statelor balcanice și n'avem decât să regretăm că în locul acestei comunități, grandomania și perfidia tendinței de înfățietate a unuia din statele balcanice a îndepărtat, din cauza intereselor aceluși stat în Serbia, regatul României din Balcani și după aceasta a atacat în mod perfid pe doi din aliații săi.

Ka 124

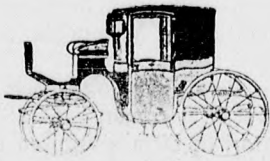
Telefon Nr. 467.

Kardos Gyula,

cea mai mare fabrică de trăsuri sudungară.

Temesvár-Gyárvaros,

Háromkirály-ut 14. sz. (Casa proprie).

Mare magazin de trăsuri noi și folosite.

Pregătesc lucruri de fierar, rotar, șelar, de lustruit și orice reparări de brânșă aceasta, cu prețurile cele mai moderate — Prețurent gratis și franco. — Cară funebre, felurite căruțe „landaner” cu prețuri moderate

Rezultatul acestei acțiuni perfide a fost ceea ce pătește acum Bulgaria.

După ce a tulburat liniștea și raporturile normale între statele balcanice, Bulgaria a provocat un război îngrozitor în care a ridicat contra ei două state balcanice și România.

Cea mai nouă perfidie a Bulgarilor a avut cel puțin o parte bună: ea a făcut ca România care lucrează ca un regulator al echilibrului balcanic să fie de partea noastră. Echilibrul balcanic este singura soluție care să asigure propășirea și dezvoltarea statelor balcanice.

România a contribuit în bună măsură la liberarea Bulgarilor de sub jugul turcesc și astăzi, sper, că tot România o va readuce în limitele unei politici mai cuminte.

Fără aceasta, nici Bulgaria nici celelalte state balcanice nu vor putea să aibă liniște și să-și asigure progresul.

Statele balcanice și în primul rând Serbia sunt satisfăcute și recunoscătoare că România a luat asupra-și rolul acesta de pe urma căreia statele balcanice nu vor trage decât foloase”.

Războiul dintre aliați.

— Dezastrul armatei bulgare. —

Arad, 10 Iulie. n.

După 6 zile de lupte date între trupele bulgare și sârbești, rezultatul obținut a fost cel următor:

Bulgarii n'au reușit să rupă frontul sârb, cu toate că i-au atacat cu o forță de 120.000 oameni (versiunea sârbească); apoi Sârbi luând energie ofensivă, au atacat cu o rară violență aripa dreaptă bulgară compusă din divizia a 42-a (Preslav) și divizia 72 (Rils), aliată sub comanda generalului Gheneff. Lupta aceasta s'a dat în apropierea râului Bregalnița, nu departe de localitatea Lescaje (în munții Platscavița). Bulgarii au trebuit să bată în retragere și fiind secerati, de o vie canoadă, retragerea s'a transformat într-o cumpănită debandadă. Ei au lăsat pe câmpul de bătăe, un mare număr de morți, răniți, tunuri, trofee etc.

Alte operațiuni cari s'au petrecut sunt următoarele:

Sârbi au intrat în *Cocceana* (pe râul Bregalnița), iar Grecii au reușit să respingă toate atacurile bulgarești și i-au fugărit pe o mare întindere.

Astfel, în toate punctele, unde Bulgarii au căutat întâi prin șiretlic, apoi prin năvală, să atace armatele foștilor lor aliați, au fost acoperite de dezastru. Armata bulgară e complet descurajată, ea fiind infectată de virusul indisciplinei. Soldații sunt obosiți și dezertează în număr mare; iar o parte din ofițeri au luat exemplul Turcilor, și fac politică, acuzând guvernul de nepricepere căci a provocat războiul contra foștilor aliați.

În timp ce Bulgaria, continuă să susțină că nu se consideră în stare de război oficial (?) — cu alte cuvinte nu e război, dar se dau crâncene bătălii — guvernul sârb a dat o notă celui bulgar prin care a anunțat ruperea raporturilor diplomatice și se consideră în stare de război oficial.

Armata sârbă înaintază victorioasă.

Belgrad. — Știrile răspândite din partea Bulgarilor, în sensul cărora ar fi raportat victorii decisive, provoacă în cercurile oficiale mirare, căci în sensul rapoartelor autentice sosite de la cartierul general din Usküb, aceste știri sunt lipsite de temelie. Este cert, că cu tot atacul vehement al Bulgarilor, armata sârbă înaintază victorioasă. O dovadă este și faptul, că toate pozițiile de la *Ovcepolie* au fost ocupate de Sârbi.

Belgrad. — Sârbi au cucerit, după cum s'a anunțat, localitatea Krivolack. Bulgarii s'au retras de aici la *Radoviștea*. Aici trupele sârbești au raportat o completă învingere asupra Bulgarilor, cari se retrag într-o mare desordine spre

Plasgavica-Planina. Se știe că Grecii au ocupat *Petricovo* și *Strumita*.

Confirmarea înfrângerii armatei bulgare.

Sofia. — Știrea despre înfrângerea desăvârșită a trupelor bulgarești în lupta de la *Krilovak* se confirmă în mod oficial. Prin această înfrângere, situația armatei bulgare la *Istip* este grav compromisă, cu atât mai mult cu cât prin înfrângerea pe care au suferit-o la *Koceana* linia de retragere a trupelor bulgarești este cu desăvârșire amenințată.

Succesele Grecilor.

Atena. — După lupta din *Kilkis*, unde divizia greacă din extrema dreaptă în urma unui atac foarte viu a respins pe dușman, punându-l în retragere spre râul *Strymon*, diviziunile din aripa stângă au atacat pe inamic, ocupând înălimile situate la sudul lacului *Doiran*. Grecii au cucerit 12 tunuri și o mare cantitate de arme. Perderile dușmanilor sunt foarte mari.

Trupele bulgare se retrag parte spre *Strumita*, parte spre *Demihisar*. De aci probabil vor încerca să opună rezistență la *Poroy* și *Hadji-Beilik*.

Atena. — Se afirmă cu cea mai mare certitudine că Bulgarii au evacuat *Seres*, *Dedeagaci* și *Cavala*.

50 mii de oameni în 10 zile.

Londra. — Lui „*Times*” i se anunță din Belgrad: În ultimele 10 zile de campanie Grecii măturisesc pierderi de 10.000 oameni, Sârbi de 15.000, iar Bulgarii — după o statistică oficială — 25.000 de oameni, adică 5000 pe zi, una peste alta.

Este campania cea mai teribilă și ia formele unui război de exterminare.

Mari lupte sârbo-bulgare.

Sofia. — *La Pirov și Sultan-Tepe se dau lupte foarte crâncene și extrem de sângeroase între trupele bulgare și sârbești. Lupta durează încă.*

Vor interveni puterile?

Viena. — „*Politische Korrespondenz*” află din Paris că sunt neadevărate știrile că guvernul francez a propus puterilor să adopte principiul neintervenției față de actuala criză balcanică și că unele guverne au aprobat această propunere.

Guvernul francez n'are intenția să facă un astfel de demers. Inițiativa unei astfel de intervenții și hotărârea asupra timpului când ea ar trebui luată e lăsată pe seama guvernului englez.

Turcia în ajunul unei hotărâri decisive.

Constantinopol. — Ambasadorul Germaniei și Rusiei au fost primiți de sultan într-o lungă audiență.

Se asigură că audiența celor doi ambasadori are o mare importanță politică și că este în directă legătură cu atitudinea pe care o va lua Turcia față de noul război din Balcani.

Hotărârea decisivă se va produce foarte curând.

Viitorul alianței balcanice.

Viena. — „*Politische Korrespondenz*” află din Belgrad că sunt speranțe, că după terminarea războiului și rezolvirea conflictului cu Bulgaria, alianța balcanică să se poată restabili în modul preconizat de Serbia.

Austro-Ungaria va ocupa sandjaciul Novi-Bazar?

Sofia. — Aici se menține cu cea mai mare certitudine șeful că Austro-Ungaria a ordonat mobilizarea și că în schimbul neutralității ei, monarhia va preținde sandjaciul Novi-Bazar.

Inmormântarea poetului Șt. O. Iosif.

Despre inmormântarea poetului mai primim dela un prieten al nostru dela București următoarele amănunte:

Duminecă după masă s'a făcut la București, la cimitirul Șerban-Vodă, inmormântarea marelui poet Șt. O. Iosif.

Murise de o congestie cerebrală, după chinuri de câteva ceasuri, în dimineața zilei de 22 c., atunci când din gara de nord porneau trenuri încărcate cu soldați în sunetele imnului lui drag „*La arme*” armonizat de Castaldi. Zile întregi răsunară pe străzile orașelor din țară și tot mai des de aci înainte se vor auzi versurile celui ce s'a coborât în mormânt cu dorul de a trăi ziua în care „să ne cucerim ce-avem de cucerit.” Și nici măcar zilele de glorie după biruinți mai modeste, poate, ca acele dorite, nu le-a putut trăi...

De dimineață corpul i-a fost ținut în sala mortuară a spitalului Coltea. Prea cercetat n'a fost: rareori sosia câte un tânăr, câte o doamnă ori domnișoară, câte unul din vesnic entuziaștii liceieni — să-și ia rămas-bun dela cel ale cărui versuri, mai mult ca ale oricărui din generația lui și din generația mai nouă, trăiesc în mintea tuturor celor cărora li-i dragă poezia.

Și, apoi, într'un dric sărac, fără o coroană — vor începe mâne „prietenii” care mai de care cu „amintirile” ce nu s'au decăt prilej de reclamă proprie! — a fost dus la Biserica Albă, acolo unde, anul trecut, în împrejurări cu mult mai prielnice, ce e drept, făcuse cel din urmă popas și Petre Liciu. Un preot mergea pe jos înaintea dricului după care, cu membrii familiei cu tot, urmau opt persoane: pe drum, numărul a crescut până la... zece, cari l'au întovărașit până la biserică. Nici la moarte marele sfios n'a tulburat liniștea fericită și în zilele acestea și n'a incurcat drumul elegantelor și eleganților cu monochi cari și în vremuri ca acele de acum gădesc puterea de a petrece și de a se plimba pe calea Victoriei: și-a urmat drumul pe străzi lăturale. Câți din cei ce se descopereau la trecerea convoiului vor fi știut că dricul sărac, fără o coroană măcar, ducea atâta glorie?...

Pe la cinci după masă, în biserica în care stăteau în jurul „siciului sărac” câteva mănunchiuri și coroane de flori (din partea familiei, crini albi dela d. N. Iorga, coroane din partea Teatrului Național, a Societății artistice, a revistelor „*Lumina literară*” și „*Flacăra*”, a Societății Scriitorilor români, a Centrului studentesc București, a dlor Steriade, Dr. Șt. Bogdan ș. a.) s'a început slujba. Se umpluse biserica de lume care dacă nu era prea multă avea o singură și mare însușire: înțelesese, prețuisese și iubise adânc pe cel ce se ducea.

Au vorbit N. Bogdan-Duică și Iorga.

D. Bogdan-Duică a dat în câteva cuvinte o minunată caracterizare a poetului și o omului. Pe scurt, a spus cam acestea: Iosif a fost o personalitate puternică; cunoscut de aproape și pe Eminescu și pe Vlahuță și pe Coșbuc și pe Caragiale și totuși, peste tot, în opera lui cel întâlnit e numai el. Lirica lui, a poetului sentimentelor celor mai discrete, poartă caracterul poporului din care a plecat: ca toate manifestările sufletului ardeleanului, ea e un șir de izbucniri, e par'că ceva vulcanic. De altfel și felul lui de a scrie poartă această pecete. A fost un om ce a vorbit în șoapte pe când ceilalți vorbeau tare în jurul lui și tot ce a pus pe hârtie pornea dintr'un suflet ce nu mai putea opri în el ceea ce avea de spus: de aici și marea lui sinceritate. Lovit de viață, lovit cu cruzime de societate, el, neadaptabilul, a fost înotător în susul apelor literare. Presimțind zilele de glorie ce ne așteaptă, a cântat așteptările și speranțele poporului nostru întreg. El, învinsul, a dat acel neînchipuit de puternic îndemn spre biruință din imnul care azi e pe buzele tuturor, și ale celor ce pleacă și ale celor ce rămân: „*La arme*”.

Ar fi peste putință să redea cineva o iconă cât de palidă a sfâșietoarei cuvântări a dlui N. Iorga. În clipele când, cu ochii uzi, cu glasul înecat de lacrimi, cel ce intrupează toate aspirațiile neamului nostru își lua rămas bun în

fata „sieriului sărac” dela poetul cu care dusese biruitoarea luptă dela „Sămănătorul”, dela poetul care numai cu Eminescu se poate asemăna ca sinceritate, dela omul „cu totul, cu adevărat superior” care, chiar în împrejurări ca aceste de azi merită ca „o zi măcar să fie în întregime a lui” — în clipele acelea n'a fost om în biserică, oricât de bătrân, care să nu plângă ca un copil.

Apoi sieriul pe al cărui capac sta tricoulul a fost dus de tovarăși de muncă pe care el a înțeles-o ca un apostolat, și de prietini, în carul mortuar.

Urmat de aproape toți cei din biserică, descoperiți cu toții până la mormânt, convoiul a pornit spre cimitir pe străzile orașului împodobit cu steaguri ca spre glorificarea poetului.

N'a mai vorbit nimeni la groapă — nici n'ar mai fi fost nevoie! Bătrânul părinte al celui dus, îndoit de durere, și toți cei de față au privit cum lemnul ce închidea atâtea glorie și atâtea speranțe s'a coborât în pământ. Într'un hohot de plâns cineva a strigat: „sărăcuțul, așa de tânăr!” Și doar huruitul bulgărilor de pământ a fost răspunsul la durerea aceasta uriașă, la întrebarea pe care fiecare, plângând, o pune: de ce a fost nevoie de jertfa celui mai bun?

P. P. S.

O telegramă de condoleanță a Carmen-Sylvei.

O înaltă consolatie pentru familia poetului St. Iosif, și o onoare care se resfrânge asupra celor ce au la noi apostolatul poeziei, a venit din partea Tronului: Regina Elisabeta, a trimis familiei lui Iosif următoarea telegramă:

Din adâncul inimii plâng pe marele nostru poet care de atâtea ori a înțeles să stabilească legătura între gândul meu și iubita-mi limbă adoptivă.

Să vă dea Dumnezeu răbdare și încredere în voința sa nepătrunsă. ELISAVETA.

INFORMAȚIUNI

Arad, 10 Iulie n. 1913.

INTEMNIȚĂȚII DELA SĂTMAR ELIBERAȚI.

Primim dela corespondentul nostru următoarea telegramă:

În urma petiției dată de avocatul Dr. Andrei Doboși din Sătmăru, tribunalul de acolo a eliberat azi atât pe preotul Mureșianu cât și pe toți tovarășii lui de temniță.

Procesul lor s'a amânât pe Septemvrie.

Adresăm întreagă recunoștința noastră energicului luptător, care este avocatul Doboși, precum și domnilor deputați Teodor Mihali și Ștefan C. Pop, cari au făcut numeroase demersuri pentru eliberarea intemnițaților.

Redacțional. Directorul nostru d. Vasile Goldiș pleacă pentru mai multe săptămâni la Marienbad. Pentru acest timp toate scrisorile rețeritoare la redactarea ori administrarea foilor „Românul” și „Poporul Român” să se adreseze redacției ori administrației acestor foi (Str. Zrinyi Nr. 1/a), iar scrisorile exclusiv personale pentru d. V. Goldiș, să se adreseze acestuia la Marienbad (Goldene Krone).

Colectă. Pentru familiile intemnițaților din Sătmăru: Emil Drăgan I.—, Ion Băloș vâslăș —.40, Ioan Covrig Samoila —.30, George Bo-

*) De sigur, cuvântarea se va publica în „Drum drept”.

los Nemeș —.20, Ioan Botoș tânăr vâslăș —.50, Maria Covrig Samoila —.40, Ioan Iacob inv. —.30, Ion Suciu maglaș —.20, Ambrozie Pop drumar —.40, Toma Suciu bătrân —.20, Ioan Aldea Bucur —.40, Anica Andraș —.10, Dumitru Pop leonti —.40, Ana Drăgan —.30, Avram Pais servitor —.40, Nuțu Costea —.20, Ioan Covrig cojocar —.20, Nicolae Neagoe croitor —.20, Iacob Botoș (june) —.20, Laurențiu Sandu (june) —.10, Vasile Aldea (june) —.10, Toma Suciu tânăr —.10, Dumitru Botoș Murășanu —.20, Ștefan Botoș —.20, Gheorghe Iacob (june) —.10, Ioan Botoș Nemeș (june) —.20, Alexandru Covrig (june) —.10, Gheorghe Aldea (surdmut) —.24, Gheorghe Botoș (june) —.10, Dumitru Suciu —.50, Victor Tufan preot —.50. Total 8 cor. 74 fil.

Preot român — Biserica românească — Predică ungurească. Luni, în sărbătoarea „Sânzieneilor” s'a înmormântat în comuna românească Tăuți bunul român și convinsul biserică Martin Nedela, oficiant de poștă. Aproape întreg satul s'a adunat sărbătorește la prohod; serviau trei preoți, cei doi din loc și V. Popovici din Nădaș care a luat o atitudine iresponsabilă în biserică românească unde s'a servit prohodul. Anume la actul de înmormântare s'au prezintat și acei câțiva străini cari se susțin în comună. De dragul acestora preotul Valer Popovici s'a simțit îndemnat a spune predica sa, spusă mai înainte pe cum se cuvine, și în limba ungurească, stârnind o legitimă indignare atât la preoții cari ministrau cât și la poporeni prezenți. Acest fapt de păcătoasă precedentă cade cu atât mai greu în cumpănă cu cât numitul preot și-a săvârșit studiile numai la instituții românești. Apoi dacă cei mai chemați pentru a apăra drepturile bisericii noastre, introduc calul troian în cea mai valoroasă instituție a noastră, atunci nu ne mai miră faptul că guvernul se simte îndemnat a imita, și a îndrepta atacuri necruțătoare împotriva celor mai puternice fortărețe de viață românească.

Războiul pentru... cetățenia de „onoare.” Ungaria felix, vânează în aceste vremuri de bejenie pentru capii statului după „cetățenia de onoare” (?) „Vor mai fi mitralieze a zis un oficiant când a constatat opoziție în mulțime. Prim-ministrul Tisza a luat orașele țării de-a rândul punând la cale pe cei dela conducere ca să fie ales în lista destinată marilor binefăcători. Bineînțeles a fost ales și în Arad. Dar cum? Prin formale bătăi. Cu 79 voturi contra 24. Detaliile alegerii prea caracteristice stărilor din această țară sunt în linii mari următoarele: E convocată adunarea orășenească; reprezentanți numeroși cari se disprețuiesc reciproc după culorile politice. Toții ofițerii de poliție și detectivii gata de acțiune — bag'seama după exemplul din parlament, — public numeros, dornic de senzații. Adunarea e deschisă și protonotarul timp de-o jumătate de oră face apoteoză marelui bărbat de stat ca astfel să-l propună spre a fi ales. Observări malițioase și tumultuoase din mijlocul partidelor ce se urăsc până la cuțite. Se scoală șeful opoziției și pledează cu fața sângerată pentru respingerea propunerii. Mamelucii fac cor cu dispreț. Zgomotul rupe discursul în mijloc. Primarul pune propunerile la votare când secretarul partidului socialist Sava Demian-Strengar, se amestecă în espunerile primarului protestând în numele partidului socialist în contra acestei alegeri... Abia a putut însă rosti cele dintâi cuvinte când un căpitan de poliție l'a luat de umeri voină a'l scoate din sală. Dar nu s'a sfârșit cu atât căci o parte din reprezentanții cei pentru „pro” au grăbit să jovească în socialistul care avea să fi făcut la adunare pe raportorul ziarului socialist din Budapesta. Bătăia a fost după toată forma. Ședința s'a suspendat. Alegerea s'a făptuit peste câteva minute cu raportul de mai sus în fa-

vorul alegerii lui Tisza de „cetățean de onoare” al orașului Arad. De pe acum se prevede că prim-ministrul contează și la distincția orașelor Dobrițin etc. precum a mai contat la al altor orașe. Sunt și aceste trofee apreciable într'o țară ca a noastră.

Nici Croaților nu le trebuie școală ungurească. Reprezentantul orașului Agram, d. Vrbanic a interpelat într'o ședință a reprezentanței pe primarul orașului, dacă are cunoștință despre faptul, că direcțiunea căilor ferate din Agram voiește să înființeze în acest oraș două școli ungurești. D. Vrbanic protestează în contra acestui fapt, deoarece în Croația conform legilor croate și în școlile particulare trebuie să fie limba de propunere, la fel cu cea din școlile publice, adică limba croată. Primarul Holjac a răspuns, că de fapt ministrul de comerț a și înaintat municipiului un astfel de plan, dar acesta nici n'a voit să discute măcar posibilitatea înființării unor școli, a căror limbă de propunere să fie cea ungurească. — Astfel planul patriotic a trebuit să rămână de astă dată — baltă.

Patriotism sârbesc. Secretarul consulatului general sârbesc din Budapesta Nastas Ilic a luat parte în calitate de locotenent de cavalerie la războiul împotriva Turcilor — de unde s'a reîntors din nou la consulat. Deodată cu veștile de pierdere ale armatei sârbești din zilele trecute, Nastas Ilic a cerut ministrului Pasici să-i permită din nou participarea la război împotriva Bulgarilor. Pasici i-a împlinit cererea. Eri dimineață secretarul Ilic a plecat din Budapesta cu trenul spre Belgrad.

Un scriitor bulgar împotriva panslavismului. Cunoscutul scriitor Mihajlovici, unul dintre cei mai fanatici rusofobi actuali a ținut în Sofia de curând o conferință în care a amintit că el deja de doi ani propagă împotriva unei alipiri de Austro-Ungaria. Vremurile însă s'au schimbat, politica rusească a Bulgariei și-a trăit traiul, Bulgarii trebuie să-și caute adăpost sub aripile Austro-Ungariei. Pentru Bulgari politica slavă ar fi o sinucidere, pentru că panslavismul sapă Bulgariei mormântul. — Ceeace a spus scriitorul bulgar azi pare a fi convingerea întregului popor bulgar.

Scene de scandal la mormântul lui Schummaier. La mormântul proaspăt al deputatului socialist omorât Schummaier din Viena s'au întâmplat erii scene scandaloase. Câteva femei socialiste s'au apropiat de mormânt cu cununi de flori. În același timp o grupă de creștini-sociali se apropia de un mormânt din vecini aruncând hațjocuri la adresa mortului Schummaier. Socialistele neputând răbda impietatea asta au dat năvală asupra creștinilor-sociali cu bâte, aceștia încă au răspuns cu aceleași argumente de convingere. S'ar fi înmulțit mormintele, dacă o ceată de polițiști nu ar fi curmat încercarea.

Atentatorul regelui spaniol judecat la moarte. O telegramă din Madrid anunță, că tribunalul de acolo l'a judecat la moarte pe Allegre Sanchez, care încercase astă-toamnă un atentat cu revolverul împotriva regelui spaniol, Alfonso. În cursul debaterii autorități medicale și juridice au încercat a dovedi că starea psihică a atentatorului nu e normală, dar tribunalul a fost de altă părere și în motivarea sentinței a declarat că, deși Sanchez e epileptic, atentatul l'a săvârșit premeditat și în stare psihică normală. Sentința de moarte a consternat publicul de față, iar la cetirea ei osânditul a leșinat. Allegre a dat apel împotriva sentinței de moarte.

2.650,000 franci pentru „Quo Vadis.” Această sumă a primit-o ca onor pân'acum renumitul scriitor polon, Henric Sienkiewicz pentru

PRIMA ȘI CEA MAI VECHE CASĂ DE CLAVIRE ESTE AȘ LUI
FRANZ ȘI ALBERT RENNER
TIMIȘOARA JOSEFIN
strada HUNYADI nr-ul 12.

MARE ASORTIMENT DE
PIANE, PIANINE ȘI HARMONII.
: CALITATEA CEA MAI BUNĂ. :
Prețuri ieftine. Preturi ieftine.

filmul „Quo Vadis”. 1.250.000 franci a câștigat scriitorul polon numai după reprezentațiile din Europa. După cum se anunță din Bruxelles o societate americană i-a făcut acum propunere lui Sienkiewicz, ca să-i cedeze filmul numit pentru reprezentații în America pentru suma de 1.400.000 franci, ceea ce Sienkiewicz a și primit imediat. Astfel el a câștigat până acum cu filmul „Quo Vadis” mai mult de 2 milioane și jumătate franci, cea mai mare sumă, ce a putut-o câștiga până acum un scriitor pentru reprezentarea cinematografică a produsului său literar.

Spaima tinutului de peste Dunăre. Familia de țigani unguri Kolompár originară din Seghedin, a trecut Dunărea unde a devenit spaima a șase comitate. Zi de zi se înmulțeau cazurile de jaf și furt aducând populația într-o ne mai pomenită spaimă. Jandarmeria din Alba-Regală acum i-a venit de hac acestei familii de bandă hotească. Numai cu mult greu a succed, căci hoții cutreerau cu cea mai mare înțeleasă înținerile, pe cai aprigi — de aceștia se îngrijiseră mai întâi să-i fure!

Din public.

Primum următoarele:

Mă văd necesitat, a aduce la cunoștința marelui public românesc, că acum la 40 de ani ai preoției mele, sunt denunțat între preoții tractului Indol de trădător și încă chiar de șeful meu Ioan Bucur și notarul tractual Nicolau Racovițan.

E vorba că eu aș fi tradat prim-pretorelui local, renumitei cucuveici dela Iara, Ferenczi, toate secretele sinoadelor protopopești, precum și toate mișcărilor noastre de caracter cultural.

Deoarece omului, după suflet, caracterul e cel mai scump tezaur, acest tezaur scump, acum când am de a lăsa lumea, nici la un caz nu-l voi lăsa să rămână pătat.

Acest jignitor și rușinos atribut de trădător atribuit mie pe nedreptul a lăsat urme grave în existența mea națională și pretind și pe această cale cu tărie, ca P. O. Domniasa și d. notar tractual, ca pe cale ziaristică să argumenteze cu motive și date concrete această mârșavă faptă a mea susținută de dânsii.

Pretind și aceea, spre a descoperi respectiva persoană, care le-a dat informații false și minci-noase.

Aceasta să se efeituiască cu atât mai vârtos, cu cât eu până atunci o susțin de o minciună compusă și făurită de dânsii cu cugete mârșave spre a-mi păta caracterul înaintea publicului românesc, ce eu în decurs de 40 de ani ai preoției mi l'am păstrat cu cea mai mare scumpătate.

Pur și simplu, sau eu trădător, sau ei mincinoși.
Iara de jos, 6 Iulie n. 1913.

Ioan Lucaciu,
preot.

POSTA REDACTIEI.

Manuscrisele nu se înapoiază. — Cele scrise cu crelon nu se publică.

I. V. Romos. Ești singur în recunoaștere. — cum crezi că am putea publica „rectificarea”?

Redactor responsabil: Constantin Sava.

Caut un scriitor stabil cu 15 Iulie a. c. începând, vârsat în afaceri advocațiale pe lângă condițiuni favorabile.

Cei cari posed limba germană sunt preferiți.

Doritorii să se adreseze subscrișului

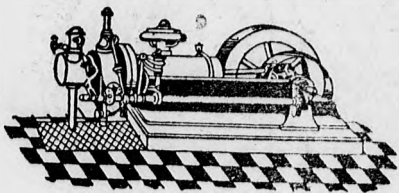
Dr. DAVID BLEAHU, avocat,
Be 1230—5 Mediaș.

Caut un candidat de avocat cu practica Dr. Ju. is. Postul e a se ocupa numai de ât, salar dela 150 cor. in sus. — Dr. IOAN PAPP, avocat, Brád. Pa 1225

Körber József és T-sa

LUGOJ, strada T m'șori n-rul 28.
(Casa proprie)

Lăcătușeri, atelier pentru repara area mașinilor, instala-torii de apadacte. Atelier pentru repararea pum-pelor, a mașinilor cu benz n, a motor, mașini cu aburi și mașini agricole.

Lipire autogenă cu cea mai deplină garanță. Atelier special. Turnatorie de fer și otel.
TELEFON 184.

Gratis

ru, dar pentru prețuri foarte ieftine poți să cumperi cele mai bune oroloage, oroloage cu pendul, de părete și deșteptătoare, precum și bijuterii de aur și argint și articlii optiei la

Szentgyörgyi Gy. Gyula

orologier

Sátmar — Szatmár,
str. Atilla nr. 1.

Pentru orice fel de reparări și cumpărări de oroloage ofer ga-ranță.
(Se 180—80)

ADOLF SCHNEIDER

Atelier de sculptură și tăietorie în piatră, indu-strie de articole de ciment și piatră artificială.

NAGYSZEBEN—SIBIU.

(Se 186—60)

Intreprindere de Monier, Rabitz, Beton și clădiri de beton. Articoli de ciment: scolduri, parocane, balustrade, ornamente, balcoane, etc. Podine de ciment și beton bătut pentru balcoane, remize, curți, etc. Podine TERRAZZO, trepte TERRAZZO și in-grădiri de morminte, monumente la morminte, cripte și totfelul de granit artifi-cial și imitații de marmoră. Aquarii, terrarii, bazine de apă, colaci la fân-tâni, vâlcele, etc. Granit artifițial și pietri artifițial din năsip, imitații perfecte. — Executări în toate lucrările de tăietorie de piatră, de sculptură în piatră, ciment și gips, precum și asbest, stucatură în gips și lucrări în marmoră artifițială. Vânzare de ciment și gips în saci.

PRIMA TURNĂTORIE DE CLOPOTE.

JURISICS MÁRTON

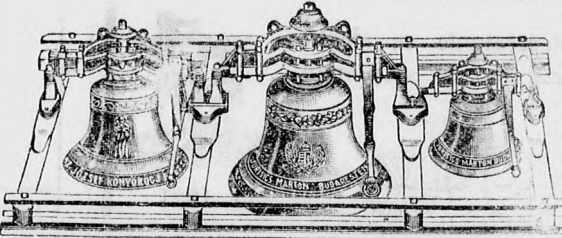
montor de clopote și fabricant de staluri pentru clopote

BUDAPESTA, Rozsa-u. 51—53.

Firmă catolică.

Telefon 77—51.

Execuție orice lucrare în această branșă: execuție clopote excelente cu tonuri ca-rate și pline, rețarnă clopote vechi, re-montea a clopote vechi pe coroane învâr-titoare din fer vârsat sistem Pozdech, even-tual pe coroană învârtoare din fer făur-it. Schimbă limbi învechite etc. Execută stal-uri drepte și orizont-le din fier de clo-pote, cu prețuri moderate. — Cu pros-pecte servesc cu plăcere. Mai deparie ex-ecut tot felul de aranjamente complete pentru ateliere de lăcătușerie și făurărie.

Prima fabrică pentru lipit și tăiat cu autogen.

Körmendy Ferencz és Tsa

BUDAPESTA, IX. Üllői út 117 szám.
Telefon 20—59.)

Invenție ungurească, brevet propriu!

Pistolul cu pocnește! Pistolul nu se încălzește!

Specialități pentru aranjarea lipirei autogen. Primește spre lipire orice obiecte de fier și metal, precum și cazane, apoi execută re-citoare de apă, boilere și corpuri recitoare.

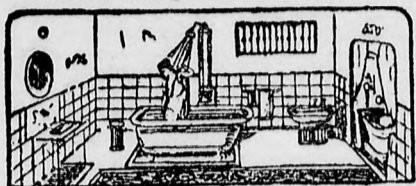

(Ko 199—120)

EDUARDO LEXEN,

tinichigiu și antepriază de instalațiuni
Brașov, Atelier: Strada Lungă Nr. 63.
 Prăvălie: Strada Căbel Nr. 2.
 Telefon Nr. 334.

Se recomandă pentru pregătirea muncii de tinichigiu și galvanerie la edifici, precum coverse, și învelișuri de turn, ornamente de metal, vase pentru bucătărie, dulapuri pentru gheață, vase pentru spălat și altele. Specialist în apeducte la case, canalizări, conducerea de gaz de iluminat, și instalarea camerelor de baie.

Lampe de carbid de totfelul de la 3 coroane în sus. — Engrosiștilor li-se dau rabat. Depozit bogat în vâni de scaldat, cămine, closete etc. Serviciu conștiințios. Prețuri moderate. Reparație promptă.

Bencsik Zsigmond în DEVA

Oferă: **Ghete americane și franceze** cusute cu mâna în atelierul propriu precum și **ghete gata**, format modern pentru bărbați femei și copii. **Galosi, ghete comode și pentru gimnastică.** Mare magazin de gume renumite de Sullivan pentru tocuri la ghete și creme excelente. Ghete pentru picioare neregulate și bolnave le pregătesc după măsură. La comanda din provizorie este destul a se trimite o gheată folosită. — Serviciu prompt.

Be 318

IULIUS STEIGER

lăcătuș pentru zidiri și de lucrări de artă
SIBIIU-NAGYSZEBEN, Reisper-gasse 16.

Aduce la cunoștința on. public din loc și din provincie, că atelierul său existent de 16 ani l-a amplificat cu St 1048

atelier de reparare p. cumpene.

Execută cumpene zecimale, centimale, — cu pod și cu balans, precum și reparări cu specialitate și precizie, cu prețuri moderate.

Primește spre executare orice fel de lucrări în această branșă. —
 :: Lucrări excelente, serviciu prompt și conștiințios. ::

Mierzinsky Ferencz

atelier fotografic

TIMIȘOARA-FABRICĂ, buev. Andrássy nr. 12.

Lucrări fotografice excelente, înmăririi în avarul platină, oleu și argint bronz după orice tablou. Specialități: fotografii de copii și grupuri, precum și totfelul de lucrări în această branșă, cu prețuri foarte moderate, execuție elegantă. Seara fotografierei la lumină electrică. Telefon 13—41.

(Mi 649)

Capital social Cor. 1.200.000.

Telefon nr. 189.

Post spancassa ung. 29,349.

Banca generală de asigurare

societate pe acții în Sibiu — Nagyszeben.

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii:

PARTENIU COSMA, DIR. EXECUTIV AL „ALBINEI” și PREZIDENTUL „SOLIDARITĂȚII”.

„Banca generală de asigurare” face tot felul de asigurări, ca asigurări contra focului și asigurări asupra vieții în toate combinațiunile. Mai departe mijlocește: asigurări contra spargerilor, contra accidentelor și contra grindinei.

Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare” le face în condițiunile cele mai favorabile.

Asigurările se pot face prin orice bancă românească, precum și la agenții și bărbaiții de încredere ai societății. — Prospekte, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat. — Persoanele cunoscute ca acvizitori buni și cu legături — pot fi primite ori când în serviciul societății.

„Banca generală de asigurare” dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără deosebire că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cei interesați să se adreseze cu încredere la:

„Banca generală de asigurare” DIRECȚIUNEA: SIBIU—NAGYSZEBEN (CASA „ALBINA”), AGENTURA PRINCIPALĂ PENTRU COMITATUL ARAD, BÉKÉS, CSANÁD, BIEROR, TIMIȘ, TORONTÁL, CARAȘ-NEVERIN Arad str. Jozsefföherceg nr. 1 (lângă Banca „Victoria”).
 Telefon nr. 850

Mașine de treerat și vânturat

mânate cu mâna, maneje de
siguranță ori locomobile în
execuțiunea cea mai bună
și practică.

U 731

Umrath & Co.,

Budapest, Váci-körút numărul 60.

Construim: locomobile, locomotive de treerat, prese pentru paie, elevatori pentru paie, maneje (göpluri), mașine de treerat și curățit, mașine de tăiat nutret, mașine de sămănat și secerat, prese de struguri, pompe.

La cerere trimitem gratuit catalog ilustrat și oferte.
Correspondență românească

Dacă suferi în dureri de stomac!

Fără durere în timpul cel mai scurt și cu siguranță, chiar și în cele mai neglijate cazuri, folosește

„LAXA” (purgativul de fier) ^{a lui} SÁNDOR.

care curățește stomacul și intestinele de toate materiile nefolositoare care sunt lipite de ele și prin aceasta împiedecă incuierile și toate morburile ce ar proveni din aceste, ș. a.: durere de cap, sgârciuri, arsuri, apăsare de stomac, iritare de vomare, greață, răgâieli etc.
O sticlă costă 50 fl., 6 sticle doodată 250 fl., 12 sticle 5 coroane.
Efectul purgativei de fier „LAXA” va fi permanentă dacă doodată cu ea folosim

„Regenolul” balsam de stomac ^{a lui} SÁNDOR

„REGENOLUL”, această esență de stomac vindocă orice soi de morburi de stomac și intestine precum și durerea de cap, curgerea (năpădirea) de sânge, curăță sângele și face apetit în gradul superlativ. În cazuri de colică și iritație de vomare în timpul cel mai scurt are efect.
O sticlă cu îndrumările de lipsă costă 120 flori.
Originalul „LAXA” și „REGENOLUL” se poate afla la preparatorul original:

SÁNDOR ZOLTÁN

farmacist în Erdőszentgyörgy (Ardeal).

Fiecare sticlă e provăzută cu vigneta „INGERUL” la ce e de recomandat să fie cu atențiune!

(Sa 572—)

MAȘINI

pentru industria cimentului.

Fabrică pentru țevi de ciment, presă pentru table de ciment și aranjează fabricii complete din ciment

Hazai fémlemez és cze-mentgyári gépgyár r.-t.

BUD PEST VI.,
Reller Ferencz-u. 66.

TELEFON: 93-13.
Ha 140-120

(Sa 141-104)

Cele mai bune orologioare cele mai solide și cele mai moderne juvaericeale

atât pe bani gata, cât și în rate pe lângă che-
zărie de 10 ani și prețuri ieftine, liferează cea
mai bună prăvălie în această privință în întreagă Ungaria

Brauswetter János

orologer în SZEGED

CATALOG CU 2000 CHIPURI SE TRIMITE GRATUIT.

Notă: numai aceia vor primi catalogul gratuit cari îl cer cu precă-
re la „Românul” (adece scriu că a cetit zăriea în „Românul”). Core-
pondențele se fac în limba maghiară, germană și franceză.

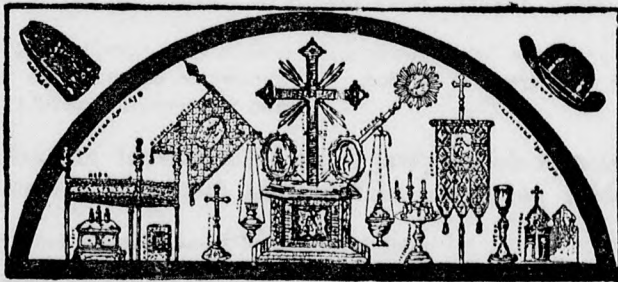
Kratochvill Agoston ^{turnătorie de lucrări de}
^{artă și firmă.}
BUDAPESTA, VII., Cserhát u. nr. 22

Ka 143-30

Tabele de firmă vârsate din bronz și zinc pentru
oficioși, medici, avo-
cați, ingineri, arhitecți, execută frumos și modern.
Cea mai mare fabrică în branșă aceasta în Ungaria.

PENTRU ARANJAMENTE ȘI LUCRURI BISERICESTI,

dacă voiți să cum-
pați, cereți prețum
dela fabrica de in-
dustrie artistică bise-
ricească a firmei

VRANITS és TAUSCH ^{Wa 1013} Ujvidék.

TIPARUL TIPOGRAFIEI „CONCORDIA” ARAD.